

KATECHISMUS
OF
CHRISTELIJKE LEER

TEN GEBRUIKE DER
NEDERLANDSCHE BISDOMMEN,
VOORGESCHREVEN VOOR HET
BISDOM VAN HAARLEM

DOOR ZIJNE HOOGWAARDIGE EXCELLENTIE
Mgr. JOANNES PETRUS HUIBERS

BISSCHOP VAN HAARLEM.

HAARLEM, DRUKKERIJ VAN HET ST. JACOBS-GODSHUIS
1937.

N.B. De vragen met onderstreept cijfer in dezen Katechismus zijn de vragen van den Kleinen Katechismus; die, met een *) ge-
teekend, zijn van het Uittreksel uit den Grooten Katechismus.

www.stilus.nl

KATECHISMUS OF CHRISTELIJKE LEER

TEN GEBRUIKE DER
NEDERLANDSCHE BISDOMMEN,
VOORGESCHREVEN VOOR HET
BISDOM VAN HAARLEM

DOOR ZIJNE HOOGWAARDIGE EXCELLENTIE
Mgr. JOANNES PETRUS HUIBERS
BISSCHOP VAN HAARLEM.

HAARLEM, DRUKKERIJ VAN HET ST. JACOBS-GODSHUIS
1937.

Voor het Godsdienstonderwijs in ons Bisdом wordt hierbij het gebruik van dezen Katechismus door ons *voorgeschreven*, en tevens *verboden* het gebruik van exemplaren, die niet van onze handteekening zijn voorzien.

De Bisschop van Haarlem.

+ Joannes Petrus

Haarlem, 12 Februari 1936.

Dagelijksche Gebeden en Oefeningen.

Het Kruisteeken.

In den Naam van den Vader en den Zoon en den Heiligen Geest. Amen.

Het Onze Vader.

Onze Vader, die in den hemel zijt;
 1. Uw Naam worde geheiligt; —
 2. Uw Rijk kome;
 3. Uw Wil geschiede op aarde zooals in den hemel; —
 4. Geef ons heden ons dagelijksch brood;
 5. En vergeef ons onze schuld zooals ook wij aan anderen hun schuld vergeven; —
 6. En leid ons niet in bekoring;
 7. Maar verlos ons van het kwade. Amen.

Het Wees gegroet.

Wees gegroet, Maria, vol van genade, de Heer is met u; — gij zijt de gezegende onder de vrouwen, en gezegend is Jezus, de Vrucht van uw schoot. — Heilige Maria, Moeder van God, bid voor ons, zondaars, — nu en in het uur van onzen dood. Amen

De Twaalf Artikelen van het Geloof.

1. Ik geloof in God den almachtigen Vader, Schepper van hemel en aarde.
2. En in Jezus Christus, zijn eenigen Zoon, onzen Heer, —
3. Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de Maagd Maria,
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruisigd, gestorven en begraven, —
5. Die nedergedaald is ter helle, den derden dag verreezen uit de dooden,
6. Die opgestegen is ten hemel, zit aan de rechterhand van God den almachtigen Vader, —
7. Van daar zal Hij komen oordeelen de levenden en de dooden, —
8. Ik geloof in den Heiligen Geest,
9. De Heilige Katholieke Kerk, de gemeenschap van de heiligen, —
10. De vergeving van de zonden,
11. De verrijzenis van het lichaam,
12. Het eeuwig leven. Amen.

De Tien geboden van God.

Ik ben de Heer, Uw God,

1. Gij zult geen afgoden vereeren, maar Mij alleen aanbidden en boven alles be-
minnen,
2. Gij zult den Naam van den Heer, uw God, niet zonder eerbied gebruiken.
3. Wees gedachtig, dat gij den dag des Heeren heiligt.
4. Eer uw vader en uw moeder.

5. Gij zult niet dooden.
6. Gij zult geen onkuischheid doen.
7. Gij zult niet stelen.
8. Gij zult tegen uw naaste niet valsche
getuigen.
9. Gij zult geen onkuischheid begeeren.
10. Gij zult niet onrechtvaardig begeeren,
wat uw naaste toebehoort.

De Vijf Geboden van de Heilige Kerk.

Gij zult:

1. De verplichte feestdagen vieren als Zondag.
2. Op Zondagen en verplichte feestdagen de heilige Mis bijwonen en geen verboden werk doen.
3. Op onthoudingsdagen geen vleesch gebruiken en op vastendagen vasten.
4. Tenminste eenmaal per jaar biechten.
5. In den Paaschtijd de H. Communie ontvangen.

Oefening van Geloof.

Mijn Heer en mijn God, — ik geloof: dat Gij zijt één God in drie Personen, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest; — dat God de Zoon voor ons is mensch geworden en aan het kruis gestorven; — dat Gij het goede loont en het kwade straft. — Ik geloof alles wat Gij hebt geopenbaard, en door de Heilige Kerk ons leert. — Dat geloof ik vast, omdat Gij het hebt gezegd, die alles weet en altijd waarheid spreekt. — Heer, vermeerder mijn geloof!

Oefening van Hoop.

Oneindig goede God, — ik hoop, door de verdiensten van Jezus Christus, van U te verkrijgen: — de eeuwige zaligheid en alle genaden, die ik daarvoor noodig heb. — Dat hoop ik met een vast vertrouwen, omdat Gij het hebt beloofd, die almachtig zijt, oneindig goed voor ons en getrouw in uw beloften. — Heer, versterk mijn hoop!

Oefening van Liefde.

God van Liefde, — ik bemin U boven alles uit geheel mijn hart, — omdat Gij oneindig goed en oneindig binnelijk zijt. — Uit liefde tot U bemin ik ook alle menschen als mijzelf. — Heer, geef mij steeds meer liefde!

Oefening van Berouw.

Barmhartige God, — ik heb spijt over mijn zonden, omdat ik uw straffen heb verdiend, — maar vooral, omdat ik U, mijn grootsten Weldoener en het hoogste Goed, heb beleedigd. — Ik verfoei al mijn zonden en beloof, met de hulp van uw genade, mijn leven te beteren en niet meer te zondigen. — Heer, wees mij zondaar genadig!

Eer aan den Vader.

Eer aan den Vader en den Zoon en den Heiligen Geest. — Zooals het was in het begin en nu, en altijd — en in de eeuwen der eeuwen. Amen.

De vier voornaamste Waarheden.

1. Er is één God.
2. Er zijn drie goddelijke Personen: God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest.
3. God de Zoon is voor ons mensch geworden en aan het kruis gestorven.
4. God loont het goed en straft het kwaad.

De zeven heilige Sacramenten.

Het Doopsel,
het Vormsel,
het heilig Sacrament des Altaars,
de Biecht,
het heilig Oliesel,
het Priesterschap,
het Huwelijk.

De Engel des Heeren.

De Engel des Heeren heeft aan Maria geboodschapt,
En zij heeft ontvangen van den Heiligen Geest.

Wees gegroet . . .

Zie de dienstmaagd des Heeren.
Mij geschiede naar uw woord.

Wees gegroet . . .

En het Woord is vleesch geworden,
En Het heeft onder ons gewoond.
Wees gegroet . . .

Bid voor ons, heilige Moeder van God,
Opdat wij de beloften van Christus waar-
dig worden.

Laat ons bidden.

Heer, wij hebben door de boodschap van
den Engel de menschwording van Christus,
uw Zoon, leeren kennen;

wij bidden U:

stort uw genade in onze harten,
opdat wij door zijn lijden en kruis ge-
bracht worden tot de heerlijkheid van de
verrijzenis.

Door denzelfden Christus, onzen Heer.
Amen.

Koningin des hemels.

(In den Paaschtijd)

Koningin des hemels, verheug u, Alleluja!
Omdat Hij, dien Gij waardig geweest zijt
te dragen, Alleluja!

Verrezen is, zooals Hij gezegd heeft,
Alleluja!

Bid God voor ons, Alleluja!

Verheug en verblijd u, Maagd Maria,
Alleluja!

Want de Heer is waarlijk verrezen. Alle-
luja!

Laat ons bidden.

God, Gij hebt U gewaardigd de wereld
te verblijden door de verrijzenis van uw
Zoon, onzen Heer Jezus Christus;

wij smeeken U:

geef, dat wij door zijn Moeder, de Maagd
Maria, de vreugden van het eeuwig leven
verwerven. Door denzelfden Christus, onzen
Heer.

Amen.

De geheimen van den rozenkrans.

De blijde geheimen:

1. De Engel Gabriël brengt de blijde bood-
schap aan Maria.

2. Maria bezoekt haar nicht Elizabeth.

3. Jezus wordt geboren in een stal van
Bethlehem.

4. Jezus wordt in den tempel opgedragen.

5. Jezus wordt in den tempel wederge-
vonden.

De droevige geheimen:

1. Jezus bidt in doodsangst tot zijn he-
melschen Vader.

2. Jezus wordt gegeeseld.

3. Jezus wordt met doornen gekroond.

4. Jezus draagt zijn kruis naar den berg
van Calvarië.

5. Jezus sterft aan het kruis.

De glorievolle geheimen:

1. Jezus verrijst uit de dooden.

2. Jezus stijgt op ten hemel.

3. De Heilige Geest daalt neder over de
Apostelen.

4. Maria wordt in den hemel opgenomen.

5. Maria wordt in den hemel gekroond.

Morgengebed.

In den Naam van den Vader en den Zoon en den Heiligen Geest. Amen.¹⁾

Mijn Heer en mijn God, ik kniel voor U neer en aanbid uw Opperste Majesteit.

Ik bedank U voor alle weldaden, bijzonder dat Gij me dezen nacht hebt bewaard.

Ik wijd U toe mijn ziel en mijn lichaam en alles, wat ik bezit.

Ik draag U al de werken op, die ik dezen dag zal verrichten. Ik wil ze doen tot uw eer en tot zaligheid van mijn ziel, en ik wil de aflaten verdienen, die er aan verbonden zijn.

Ik maak het vaste voornemen, dezen dag christelijk door te brengen, U, mijn liefderijken Vader, niet te beleedigen, en al mijn plichten goed te vervullen.

Barmhartige God, geef mij de genade, om dit voornemen trouw te volbrengen.

Onze Vader . . .

Ik geloof in God den almachtigen Vader . .

Oefening van Geloof, Hoop en Liefde.

Engel van God, die mijn bewaarder zijt, aan wien de goddelijke goedheid mij heeft toevertrouwd, verlicht, bewaar, geleid en bestuur mij. Amen.

Wees gegroet . . . Door uw Onbevleete Ontvangenis, o Maria, zuiver mijn lichaam en heilig mijn ziel. (driemaal te bidden ter

¹⁾ 50 dagen afaat; 100 dagen, als men het kruisteecken met wijwater maakt.

eere van de zuiverheid van Maria. 300 d. afaat). Geef mij, Heer, uw zegen, bescherm mij tegen alle kwaad en geleid mij tot het eeuwig leven. Amen.

Dat de zielen van de overleden geloo- vigen door de barmhartigheid van God in vrede rusten. Amen.

In den Naam van den Vader en den Zoon en den Heiligen Geest. Amen.

Liturgische Tafelgebeden.

Vóór het middagmaal.¹⁾

Heer, zegen ons en deze gaven, die wij van uw mildheid zullen ontvangen. Door Christus, onzen Heer. Amen.

Heer, ontferm U onzer. Onze Vader . .

De Koning van de eeuwige heerlijkheid make ons tot deelgenooten van het hemelsch gastmaal. Amen.

Na het middagmaal.

Almachtige God, wij danken U voor al uw weldaden. Die leeft en heerscht in de eeuwen der eeuwen. Amen.

Heer, ontferm U onzer. Christus, ontferm U onzer. Heer, ontferm U onzer. Onze Vader . . .

Dat de zielen van de overleden geloo- vigen door de barmhartigheid van God in vrede rusten. Amen.

¹⁾ Bij het begin en het einde van elk tafelgebed maakt ieder een kruis stil-voor-zich.

V66r het Avondmaal.

Heer, zegen ons en deze gaven, die wij van uw mildheid zullen ontvangen. Door Christus, onzen Heer. Amen.

Heer, ontferm U onzer. Christus, ontferm U onzer. Heer, ontferm U onzer, Onze Vader . . .

De Koning van de eeuwige heerlijkheid geleide ons tot het avondmaal van het eeuwig leven. Amen.

Na het Avondmaal.

Als na het middagmaal.

Avondgebed.

In den Naam van den Vader en den Zoon en den Heiligen Geest. Amen.

Mijn Heer en mijn God, ik kniel voor U neer en aanbid uw Opperste Majesteit.

Ik bedank U voor alle weldaden, bijzonder dat Gij mij dezen dag hebt bewaard.

Kom, Heilige Geest, verlicht mijn verstand, om mijn zonden te kennen en geef mij de genade van een oprecht berouw.

Overdenk nu, hoe ge dezen dag hebt doorgebracht, om te weten welke zonden ge bedreven hebt door kwade gedachten, begeerten, woorden en daden of door verzuim van het goede.

Bid daarna de Oefening van Berouw.

Oefening van Berouw.

Engel van God, die mijn bewaarder zijt, aan wien de goddelijke goedheid mij heeft

toevertrouwd, verlicht, bewaar, geleid en bestuur mij. Amen.

Wees gegroet . . . Door uw Onbevleete Ontvangenis, o Maria, zuiver mijn lichaam en heilig mijn ziel. (Driemaal te bidden ter eere van de zuiverheid van Maria. 300 dagen aflat.) Geef mij, Heer, uw zegen, bescherm mij tegen alle kwaad en geleid mij tot het eeuwig leven. Amen.

Dat de zielen van de overleden geloovigen door de barmhartigheid van God in vrede rusten. Amen.

In den naam van den Vader en den Zoon en den H. Geest. Amen.

KATECHISMUS

OF

CHRISTELIJKE LEER.

EERSTE LES.

Inleiding.

1. Waartoe zijn wij op aarde?

— Wij zijn op aarde, om God te dienen en daardoor in den hemel te komen.

2. Wie heeft ons geleerd, hoe wij God moeten dienen?

— Hoe wij God moeten dienen, heeft vooral Christus ons geleerd.

3. Wat moeten wij doen, om God te dienen, zooals Christus het geleerd heeft?

— Om God te dienen, zooals Christus het geleerd heeft, moeten wij :

1. alles gelooven, wat God ons geopenbaard heeft ;
2. alles onderhouden, wat God ons bevolen heeft ;
3. de genademiddelen gebruiken, die God ons gegeven heeft.

EERSTE DEEL.

WAT WIJ MOETEN GELOOVEN.

TWEEDE LES.

Over het Geloof in het algemeen.

4 a. Wat moeten wij gelooven?

— Wij moeten gelooven alles, wat God geopenbaard heeft en door de H. Kerk te gelooven voorhoudt.

b. Door wie heeft God geopenbaard, wat wij moeten gelooven?

— Wat wij moeten gelooven, heeft God geopenbaard in het Oud Verbond door de aartsvaders en profeten, — in het Nieuw Verbond door Christus en de Apostelen.

5. Wie leert ons, wat God geopenbaard heeft?

— Wat God geopenbaard heeft, leert ons de H. Kerk.

6. Waaruit weet de H. Kerk, wat God geopenbaard heeft?

— De H. Kerk weet wat God geopenbaard heeft uit de H. Schrift en de goddelijke Overlevering.

7 a. Wat verstaan wij door de H. Schrift of den Bijbel?

— Door de H. Schrift of den Bijbel verstaan wij de heilige boeken, die onder ingeving van den Heiligen Geest geschreven zijn.

b. Hoe worden de boeken der H. Schrift verdeeld?

— De boeken der H. Schrift worden verdeeld in boeken van het Oud Testament en boeken van het Nieuw Testament.

c. Welke heilige boeken behooren tot het Oud Testament?

— Tot het Oud Testament behooren die heilige boeken, welke vóór de komst van Christus geschreven zijn.

d. Welke heilige boeken behooren tot het Nieuw Testament?

— Tot het Nieuw Testament behooren die heilige boeken, welke na de komst van Christus geschreven zijn.

8. *Mogen wij de H. Schrift lezen?*

Wij mogen de H. Schrift lezen, als de uitgave kerkelijk is goedgekeurd.

9. *Is het lezen der H. Schrift voor iedereen noodzakelijk?*

Het lezen der H. Schrift is niet noodzakelijk, maar wel nuttig.

10. *Wat verstaan wij door de goddelijke Overlevering?*

Door de goddelijke Overlevering verstaan wij die geopenbaarde waarheden, welke door de Apostelen wel gepredikt zijn, maar niet in de H. Schrift geschreven staan.

11. *Hoe kennen wij met zekerheid de H. Schrift en de goddelijke Overlevering?*

De H. Schrift en de goddelijke Overlevering kennen wij met zekerheid door de Katholieke Kerk.

DERDE LES.

Over de Geloofsbelijdenis der Apostelen.

12. a. *Waar staan de voornaamste waarheden, die wij moeten gelooven, in het kort bijeen?*

De voornaamste waarheden, die wij moeten gelooven, staan in het kort bijeen in de Twaalf Artikelen des Geloofs of de Geloofsbelijdenis der Apostelen.

b. *Waarom worden de Twaalf Artikelen des Geloofs genoemd de Geloofsbelijdenis der Apostelen?*

De Twaalf Artikelen des Geloofs worden genoemd de Geloofsbelijdenis der Apostelen, omdat zij van de Apostelen afkomstig zijn.

13. *Zeg de Twaalf Artikelen des Geloofs.*

1. Ik geloof in God, den almachtigen Vader Schepper van hemel en aarde;

2. En in Jezus Christus, zijn eenigen Zoon onzen Heer;
3. Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de Maagd Maria;
4. Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gekruist, gestorven en begraven;
5. Die nedergedaald is ter helle, den derden dag verreezen uit de dooden;
6. Die opgestegen is ten hemel, zit aan de rechterhand van God, den almachtigen Vader;
7. Van daar zal Hij komen oordeelen de levenden en de dooden.
8. Ik geloof in den Heiligen Geest;
9. De heilige Katholieke Kerk, de gemeenschap van de heiligen;
10. De vergeving van de zonden;
11. De verrijzenis van het lichaam;
12. Het eeuwig leven. Amen.

VIERDE LES.

Over God.

1. Art.: Ik geloof in God, den almachtigen Vader Schepper van hemel en aarde.

14. *Wat is God?*

—God is de oneindig volmaakte Geest, Schepper, Heer en Bestuurder van hemel en aarde, van wien alle goed voortkomt.

15. *Kunnen wij God zien?*

—Wij kunnen God niet zien; want Hij heeft geen lichaam maar is **enkel Geest**.

16. *Waaruit weten wij, dat God bestaat?*

Dat God bestaat, weten wij:

1. uit de **wereld**, die Hij geschapen heeft;
2. uit de **openbaring**.

17. Waarom noemen wij God oneindig volmaakt?
Wij noemen God **oneindig volmaakt**, omdat Hij alle goede eigenschappen bezit, en elke eigenschap in God oneindig is.

18. Noem eenige eigenschappen van God.
God is eeuwig en onveranderlijk, almachtig, alomtegenwoordig en alwetend, oneindig heilig rechtvaardig, barmhartig en liefderijk.

19. Heeft God altijd bestaan?
God heeft altijd bestaan: Hij is **eeuwig** en bestaat uit zich zelf, zonder begin en zonder einde.

20. Is God onveranderlijk?
God is **onveranderlijk**: Hij verandert niet in zich zelve en ook niet in zijne raadsbesluiten.

21. Kan God alles?
God kan alles, wat Hij wil. Hij is **almachtig**.

22. Waar is God?
God is in den hemel, op de aarde en op alle plaatsen: Hij is **alomtegenwoordig**.

23. Weet en ziet God alles?
God weet en ziet alles, ook onze geheimste gedachten: Hij is **alwetend**.

24. Is God heilig?
God is **heilig**: Hij bemint de deugd en haat de zonde.

25. Is God rechtvaardig?
God is **rechtvaardig**: naar verdienste beloont Hij het goede en straft Hij het kwade.

26. Is God barmhartig?
God is **barmhartig**: Hij vergeeft gaarne aan den boetvaardigen zondaar.

27. Is God liefderijk?

—God is **liefderijk**: Hij bemint ons met een oneindige liefde en bewijst ons tallooze weldaden.

VIJFDE LES.

Over de Allerheiligste Drieëenheid.

28. Is er meer dan één God?

—Er is maar één God.

29. Waarom zeggen wij: „Ik geloof in God, den almachtigen Vader”?

Wij zeggen: „Ik geloof in God, den almachtigen **Vader**”, omdat er in God drie Personen zijn, van welke de eerste Persoon de Vader is.

30. Wie zijn de drie goddelijke Personen?

—De drie goddelijke Personen zijn: de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

31. Is ieder van deze drie Personen waarlijk God?

Ieder van deze drie Personen is waarlijk God: de Vader is God, de Zoon is God, de Heilige Geest is God.

32. Waarom zijn de drie goddelijke Personen maar één God?

De drie goddelijke Personen zijn maar één God, omdat Zij alle drie één en hetzelfde goddelijk Wezen hebben.

33. Kunnen wij begrijpen, dat de drie goddelijke Personen maar één God zijn?

Dat de drie goddelijke Personen maar één God zijn, kunnen wij niet begrijpen: het is een geheim van ons H. Geloof.

34. a. Hoe noemen wij den éénen God in drie Personen?

Den éénen God in drie Personen noemen wij de Allerheiligste Drieëenheid of Drievuldigheid.

Feest der Allerheiligste Drieëenheid, Zondag na Pinksteren.

b. Waardoor zijn de drie Goddelijke Personen van elkander onderscheiden?

De drie goddelijke Personen zijn hierdoor van elkander onderscheiden, dat de Vader van niemand voortkomt, — dat de Zoon van eeuwigheid geboren wordt uit den Vader, — en dat de Heilige Geest van eeuwigheid voortkomt van den Vader en den Zoon.

35. Wat is de Allerheiligste Drieëenheid?

De Allerheiligste Drieëenheid is: God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest, drie onderscheidene Personen en toch maar één God.

***36. a. Is God de Vader ouder of volmaakter dan God de Zoon of God de Heilige Geest?**

God de Vader is niet ouder of volmaakter dan God de Zoon of God de Heilige Geest; want de goddelijke Personen zijn alle drie eeuwig en oneindig volmaakt.

b. Welke volmaaktheden worden toch aan iederen Persoon bijzonder toegeschreven?

Aan den Vader wordt de almacht bijzonder toegeschreven, aan den Zoon de wijsheid, en aan den Heiligen Geest de liefde.

ZESDE LES.

Over de Schepping.

37. Waarom noemen wij God Schepper van hemel en aarde?

Wij noemen God **Schepper** van hemel en aarde, omdat Hij al het zichtbare en onzichtbare uit niets heeft voortgebracht.

***38. Hoe heeft God alles geschapen?**

God heeft alles geschapen door zijn almachtigen Wil.

***39. Waartoe heeft God alles geschapen?**

God heeft alles geschapen:

1. tot zijn eigen verheerlijking;

2. tot geluk zijner redelijke schepselen.

***40. Waarom noemen wij God Heer?**

Wij noemen God **Heer**, omdat Hem alles toebehoort.

***41. Wat doet God na de schepping voor de wereld?**

Na de schepping behoudt en bestuurt God de wereld.

42. Wat wil zeggen: God behoudt de wereld?

God **behoudt** de wereld wil zeggen: God doet door zijn almacht de wereld voortbestaan, zolang het Hem behaagt.

43. Wat wil zeggen: God bestuurt de wereld?

God **bestuurt** de wereld wil zeggen: God leidt alles tot het doel, waartoe Hij de wereld geschapen heeft.

***44. a. Hoe noemen wij de zorg van God voor het behoud en bestuur der wereld?**

De zorg van God voor het behoud en bestuur der wereld noemen wij de **goddelijke Voorzienigheid**.

b. Als God voor alles zorgt, hoe komt het dan dat er zooveel ellende op aarde is?

Dat er zooveel ellende op aarde is, komt door de zonde.

c. Waartoe gebruikt God de ellende dezer aarde?

God gebruikt de ellende dezer aarde:

1. om de zonde reeds hier op aarde te straffe

2. om de zondaars tot bekeering te brengen;

3. om de rechtvaardigen veel voor den hemel te doen verdienen.

***45. a. Wil God ook de zonde?**

God wil de zonde niet, maar laat ze slechts toe.

b. Waarom kan God de zonde toelaten?

God kan de zonde toelaten, omdat Hij uit het kwaad het goede weet te trekken.

c. Welk voordeel geeft ons de gedachte aan Gods Voorzienigheid?

De gedachte aan Gods Voorzienigheid troost en bemoedigt ons in lijden en tegenspoed, en doet ons altijd op God vertrouwen.

ZEVENDE LES.

Over de engelen.

46. Welke zijn de redelijke schepselen

— De redelijke schepselen zijn de engelen en de menschen.

47. Wat zijn engelen?

— Engelen zijn verheven, onsterfelijke geesten.

*48. Welke gaven hebben de engelen van God ontvangen?

De engelen hebben van God ontvangen een groote kennis en macht en ook de heiligmakende genade.

49. Hoe waren de engelen, toen God hen geschapen had?

Toen God de engelen geschapen had, waren zij allen goed en gelukkig.

50. Zijn alle engelen goed en gelukkig gebleven?

— Niet alle engelen zijn goed en gelukkig gebleven; vele engelen hebben gezondigd en zijn voor eeuwig in de hel gestort.

51. Hoe worden de gevallen engelen genoemd?

— De gevallen engelen worden genoemd duivels of booze geesten.

52. Hoe zijn de duivels jegens ons gezind?

De duivels haten en benijden ons; zij willen ons naar ziel en lichaam kwaad doen en ons in het eeuwig verderf storten.

*53. Hoe zullen wij de duivels beletten ons kwaad te doen?

Wij zullen de duivels beletten ons kwaad te doen, door te waken en te bidden, en aan hunne bekoringen standvastig weerstand te bieden.

*54. Waarmede heeft God de goede engelen beloond?

God heeft de goede engelen beloond met de eeuwige gelukzaligheid.

*55. Wat doen de goede engelen?

De goede engelen loven en dienen God, en staan de menschen bij.

56. Zijn er ook engelen, die ons bijzonder bewaren?

— Er zijn ook engelen, die ons bijzonder bewaren van het begin tot het einde onzes levens, en ieder mensch heeft zulk een engel.

57. Hoe noemen wij den engel, die ons bewaart?

— Den engel, die ons bewaart, noemen wij onzen Engelbewaarder.

58. Wat doet de Engelbewaarder voor ons?

1. De Engelbewaarder beschermt ons naar ziel en lichaam:

2. hij spoort ons aan tot het goede;

3. hij draagt onze gebeden aan God op;

4. hij staat ons bij vooral in het uur des doods.

*59. Welk is onze plicht jegens onzen Engelbewaarder?

Onze plicht jegens onzen Engelbewaarder is: hem te vereeren, hem met vertrouwen aan te roepen, en naar zijne inspraken te luisteren.

ACHTSTE LES.

Over den mensch.

60. Wat is de mensch?

— De mensch is een redelijk schepsel Gods, bestaande uit een onsterfelijke ziel en een sterfelijk lichaam.

61. Welk is het waardigste deel van den mensch?

Het waardigste deel van den mensch is de ziel.

62. Waarom is de ziel het waardigste deel van den mensch?

De ziel is het waardigste deel van den mensch, omdat de ziel een onsterfelijke geest is, geschapen naar Gods beeld en gelijkenis.

63. Wie waren de eerste menschen?

De eerste menschen waren Adam en Eva.

64. a. Hoe heeft God Adam geschapen?

God heeft het lichaam van Adam gemaakt van aarde en zijne ziel van niets.

b. Hoe heeft God Eva geschapen?

God heeft het lichaam van Eva gemaakt van eene ribbe, genomen uit Adam, en hare ziel van niets.

65. In welken staat zijn Adam en Eva door God geschapen?

Adam en Eva zijn door God geschapen in den staat van heiligmakende genade, en hadden daardoor recht op den hemel.

66. Welke andere voorrechten hadden Adam en Eva?

1. Adam en Eva hadden een helder verstand;
2. zij waren geneigd tot het goede;
3. zij waren vrij van lijden en dood.

67. Waar leefden de eerste menschen?

De eerste menschen leefden gelukkig in het aardsch paradijs.

68. a. Waren de voorrechten van Adam voor hem alleen gegeven?

De voorrechten van Adam waren niet voor hem alleen gegeven, maar zouden op al zijne nakomelingen zijn overgegaan.

Wie zijn de nakomelingen van Adam?

b. De nakomelingen van Adam zijn alle menschen.

NEGENDE LES.

Over den zondeval der eerste menschen en de erfzonde.

69. a. Zijn Adam en Eva in hun gelukkigen staat gebleven?

Adam en Eva zijn niet in hun gelukkigen staat gebleven, maar zij zijn in de slavernij des duivels gevallen.

b. Wat is de slavernij des duivels?

De slavernij des duivels is de staat van zonde of van vijandschap met God.

70. Waardoor zijn Adam en Eva in de slavernij des duivels gevallen?

Adam en Eva zijn in de slavernij des duivels gevallen door het eten van de vrucht, welke God hun verboden had.

71. Wie heeft Adam en Eva tot de zonde verleid?

De duivel in de gedaante eener slang heeft Eva tot de zonde verleid, en Eva heeft Adam verleid.

72. Heeft Adam door zijne zonde alleen zich zelven ongelukkig gemaakt?

Adam heeft door zijne zonde niet alleen zich zelven ongelukkig gemaakt, maar ook al zijne nakomelingen.

73. Hoe komt het, dat Adam al zijne nakomelingen ongelukkig heeft gemaakt?

Dat Adam al zijne nakomelingen ongelukkig heeft gemaakt, komt omdat de zonde van Adam met hare straffen op hen is overgegaan.

74. Hoe noemen wij de zonde, die van Adam op alle menschen overgaat?

De zonde, die van Adam op alle menschen overgaat, noemen wij **erfzonde**.

75. *Is er niemand van de erfzonde vrij gebleven?*
—Niemand behalve de H. Maagd Maria is door een bijzonder voorrecht van de erfzonde vrij gebleven.

*76. *Hoe noemen wij het voorrecht van de H. Maagd Maria, dat zij van de erfzonde is vrij gebleven?*
Het voorrecht van de H. Maagd Maria, dat zij van de erfzonde is vrijgebleven, noemen wij de Onbevleete Ontvangenis der H. Maagd Maria.
Feestdag: 8 December.

*77. *Welke zijn de gevolgen der erfzonde?*

De gevolgen der erfzonde zijn:

1. het verlies van de heiligmakende genade en van het recht op den hemel;
2. de verduistering van het verstand;
3. de geneigdheid tot het kwaad;
4. al de ellenden des levens en eindelijk de dood.

78. *Zijn de menschen van de heiligmakende genade en van het recht op den hemel beroofd gebleven?*
De menschen zijn niet van de heiligmakende genade en van het recht op den hemel beroofd gebleven; want God heeft zich over de menschen ontfermd.

79. *Hoe heeft God zich over de menschen ontfermd?*
—God heeft zich over de menschen ontfermd door hun een Verlosser te zenden.

*80. *Heeft God terstond na de zonde van Adam den Verlosser gezonden?*
God heeft terstond na de zonde van Adam den Verlosser wel beloofd, maar Hem eerst vele eeuwen later gezonden.

*81. *Kon de mensch zich zelf niet verlossen?*
De mensch kon zich zelf niet verlossen want

God eischte voor de zonde een voldoening van oneindige waarde.

*82. *Hoedanig moest de Verlosser zijn?*

De Verlosser moest God en mensch te gelijk zijn.

*83. *Waarom moest de Verlosser mensch zijn?*

De Verlosser moest mensch zijn, om te kunnen lijden en door zijn lijden voldoening te geven.

*84. a. *Waarom moest de Verlosser God zijn?*

De Verlosser moest God zijn, om aan zijne voldoening een oneindige waarde te geven.

b. *Aan wie werd de komst van den Verlosser aangekondigd?*
De komst van den Verlosser werd aangekondigd aan de H. Maagd Maria, toen de Aartsengel Gabriël haar boodschapte, dat zij tot Moeder van den Verlosser was uitverkoren.

Feestdag: Maria Booschap, 25 Maart.

85. a. *Wie is de Verlosser?*

—De Verlosser is Jezus Christus.

b. *Waaruit weten wij, dat Jezus Christus de beloofde Verlosser is?*

Dat Jezus Christus de beloofde Verlosser is, weten wij hieruit, dat in Hem alles vervuld is, wat de profeten over den beloofden Verlosser voorspeld hadden.

TIENDE LES.

Over Jezus Christus.

II. Art.: En in Jezus Christus, zijn eenigen Zoon, onzen Heer.

86. *Wie is Jezus Christus?*

—Jezus Christus is God de Zoon, die voor ons mensch geworden is.

87. *Is Jezus Christus dus God en mensch?*

—Jezus Christus is God en mensch te gelijk.

88. *Zijn er dan in Christus twee naturen?*

In Christus zijn twee naturen; de goddelijke natuur en de menselijke natuur.

89. a. *Zijn er in Christus ook twee personen?*

Christus is maar één persoon: de **goddelijke Persoon**.

b. *Wat beteekenen de namen „Jezus” en „Christus”?*

Jezus beteekent Verlosser, Zaligmaker.

Christus beteekent Gezalfde.

c. *Wat beteekenen de woorden: „zijn eenigen Zoon”?*

De woorden „zijn eenigen Zoon” beteekenen, dat alleen Christus de eigenlijke Zoon is van God den Vader.

90. *Waarom noemen wij Jezus Christus onzen Heer?*

Wij noemen Jezus Christus **onzen Heer**

1. omdat Hij met den Vader en den Heiligen Geest ons heeft geschapen;

2. omdat Hij ons door zijn Bloed heeft vrijgekocht.

ELFDE LES.

Over de menschwording van God den Zoon.

III. Art.: Die ontvangen is van den Heiligen Geest, geboren uit de Maagd Maria.

91. *Wat leert het derde artikel?*

Het derde artikel leert, dat God de Zoon door eene bijzondere werking van den Heiligen Geest de menschelijke natuur heeft aangenomen en geboren is uit de H. Maagd Maria.

*92. *Wat wil zeggen: God de Zoon heeft de menschelijke natuur aangenomen?*

God de Zoon heeft de menschelijke natuur aangenomen, wil zeggen: God de Zoon heeft een menschelijke ziel en een menschelijk lichaam aangenomen.

93. *Wie is de Moeder van Jezus Christus?*

De Moeder van Jezus Christus is de H. Maagd Maria.

94. a. *Waarom is Maria waarlijk Moeder van God?*

Maria is waarlijk Moeder van God, omdat haar Zoon Jezus waarlijk God is.

b. *Waarom wordt Maria de H. Maagd genoemd?*

Maria wordt de **H. Maagd** genoemd, omdat zij de zuiverste en heiligste aller maagden is en altijd maagd is gebleven.

95. *Wie is de H. Jozef?*

De H. Jozef is de Voedstervader van Christus en de maagdelijke echtgenoot van Maria.

Feestdag van den H. Jozef: 19 Maart.

96. *Waar is Christus geboren?*

Christus is geboren te Bethlehem in een stal.

97. *Wanneer vieren wij het feest van Christus' geboorte?*

Het feest van Christus' geboorte vieren wij op Kerstmis.

Hoogfeest van Kerstmis, 25 December.

98. a. *Waarom is God de Zoon mensch geworden?*

God de Zoon is mensch geworden:

1. om voor de zonden der menschen aan zijn Vader voldoening te geven;

2. om ons door zijn lijden en dood te verlossen;

3. om ons door zijn voorbeeld en zijne leer den weg naar den hemel te wijzen.

b. *Was Christus verplicht ons te verlossen?*

Christus was niet verplicht ons te verlossen; Hij heeft het gedaan alleen uit liefde tot ons.

TWAALFDE LES.

Over het leven van Christus.

*99. a. *Hoe heeft God de geboorte van zijn Zoon bekend gemaakt?*

God heeft de geboorte van zijn Zoon bekend gemaakt aan de herders van Bethlehem door

een engel, en aan de Wijzen uit het Oosten door eene wonderbare ster.

Feestdag: *Driekoningen*, 6 Januari.

b. *Wanneer ontving het goddelijk Kind den zoeten Naam Jezus?*

Het goddelijk Kind ontving den zoeten Naam Jezus acht dagen na zijne geboorte, bij zijne besnijdenis.

Feestdag: *'s Heeren Besnijdenis*, 1 Januari.

c. *Wanneer werd Jezus in den tempel aan God opgedragen?*
Jezus werd in den tempel aan God opgedragen den veertigsten dag na zijne geboorte.

Feestdag: *Maria-Lichtmis*, 2 Februari.

*100. *Door wien is Jezus kort na zijne geboorte vervolgd?*

Kort na zijne geboorte is Jezus vervolgd door den wreeden koning Herodes, die het goddelijk Kind zocht te dooden.

*101. *Hoe ontkwam Jezus aan de vervolging van Herodes?*

Jezus ontkwam aan de vervolging van Herodes doordat een engel aan Jozef het bevel gaf met het goddelijk Kind en zijne Moeder naar Egypte te vluchten.

*102 a. *Waar woonde Christus na zijne terugkomst uit Egypte?*

Na zijne terugkomst uit Egypte woonde Christus te Nazareth in de nederige woning van Jozef en Maria.

b. *Van welke deugden heeft Christus te Nazareth een voorbeeld gegeven?*

Christus heeft te Nazareth een voorbeeld gegeven van alle deugden, maar vooral van gehoorzaamheid en godsvrucht, waardoor Hij behaaglijk was bij God en bij de menschen.

c. *Welke gebeurtenis verhaalt de H. Schrift uit het leven van Christus te Nazareth?*

Uit het leven van Christus te Nazareth verhaalt de

H. Schrift, dat Hij op twaalfjarigen leeftijd door zijne H. Ouders verloren werd en teruggevonden te Jeruzalem in den tempel, waar Hij allen in verwondering bracht door de wijsheid zijner antwoorden.

*103. a. *Hoe wordt het leven van Christus te Nazareth genoemd?*

Het leven van Christus te Nazareth wordt genoemd: het verborgen leven van Christus.

b. *Wanneer begon Christus zijn openbaar leven?*
Christus begon zijn openbaar leven, toen Hij 30 jaren oud was.

*104. a. *Wat deed Christus bij het begin van zijn openbaar leven?*

Bij het begin van zijn openbaar leven liet Christus zich door Joannes doopen in den Jordaan, vastte veertig dagen en veertig nachten in de woestijn en begon daarna het Evangelie te verkondigen.

b. *Welk getuigenis heeft de Hemelsche Vader van Christus gegeven?*

De Hemelsche Vader heeft van Christus getuigd: „Deze is mijn beminde Zoon, in wien Ik mijn welbehagen heb.”

c. *Wat getuigde Christus van zich zelve?*

Christus getuigde van zich zelve, dat Hij de Zoon van God is, en waarachtig God, evenals de Vader.

d. *Hoe bewees Christus, dat Hij waarachtig God is?*

Dat Hij waarachtig God is, bewees Christus vooral door groote wonderen, welke Hij door eigen macht in het bijzijn van vele menschen verrichtte.

e. *Noem eenige wonderen van Christus.*

Christus veranderde water in wijn op de bruiloft te Cana; Hij verzadigde duizenden menschen met weinige brooden in de woestijn; Hij genas door een enkel woord blinden, dooven en zieken, en wekte dooden tot het leven op.

*105. a. *Welk is het grootste wonder van Christus?*

Het grootste wonder van Christus is, dat Hij door eigen macht van den dood opstond, gelijk Hij voorspeld had.

b. Wat deed Christus, om zijne leer over de wereld te verbreiden?

Om zijne leer over de wereld te verbreiden, stelde Christus twaalf Apostelen aan en stichtte Hij de H. Kerk

DE TIENDE LES.

Over het lijden en den dood van Christus.

V. Art.: Die geleden heeft onder Pontius Pilatus is gekruist, gestorven en begraven.

106. In welke natuur heeft Christus geleden?

Christus heeft geleden in zijne menschelijke natuur; want in zijne goddelijke natuur kon Hij niet lijden.

107. Wanneer heeft Christus voor ons geleden?

Christus heeft geheel zijn leven voor ons geleden, maar op het laatst van zijn leven heeft Hij grootere smarten geleden dan ooit een mensch verdragen heeft.

108. a. Waar begon Christus zijn laatste lijden?

Christus begon zijn laatste lijden in den hof van Olijven.

b. Wat heeft Christus geleden in den hof van Olijven?
In den hof van Olijven heeft Christus doodsangst uitgestaan, is Hij door Judas verraden en aan de Joden overgeleverd.

c. Wat heeft Christus geleden van de Joden?
Christus is door de Joden gevangen genomen, geslagen, bespot, ter dood veroordeeld, en voor den landvoogd Pontius Pilatus gebracht en valsch beschuldigd.

d. Wat heeft Christus geleden op bevel van Pilatus?
Christus is op bevel van Pilatus wreedaardig gegeeseld, met doornen gekroond en door hem ter dood veroordeeld.

109. Welken dood is Christus gestorven?

Christus is den dood des kruises gestorven.

110. Waar werd Christus gekruisigd?

Christus werd gekruisigd op den berg van Calvarië, bij Jerusalem.

111. Wanneer is Christus gestorven?

Christus is gestorven op Goeden Vrijdag, na den middag omstreeks drie uur.

112. Is Christus waarlijk gestorven?

Christus is **waarlijk** gestorven; zijne Ziel scheidde van zijn Lichaam.

113. a. Is bij den dood van Christus ook de Godheid van zijne Ziel en van zijn Lichaam gescheiden?

Bij den dood van Christus is de Godheid niet van zijne Ziel en van zijn Lichaam gescheiden, maar met beide vereenigd gebleven.

b. Wat gebeurde er na den dood van Christus met zijn Lichaam?

Na den dood van Christus werd Zijn Lichaam met eene lans doorstoken, van het kruis afgenomen en in een nieuw steenen graf gelegd.

114. Voor wie is Christus gestorven?

Christus is gestorven voor alle menschen.

*115. Wat heeft Christus door zijn lijden en dood voor alle menschen verdiend?

Christus heeft door zijn lijden en dood voor alle menschen verdiend de heiligmakende genade en het recht op den hemel en ook overvloedige middelen om zalig te worden.

*116. Zullen dan alle menschen zalig worden?

Niet alle menschen zullen zalig worden.

117. a. Waarom zullen niet alle menschen zalig worden?

Niet alle menschen zullen zalig worden, omdat velen niet met Gods genade medewerken.

b. Was het voor onze verlossing noodig, dat Christus zoo veel leed?

Het was voor onze verlossing niet noodig, dat Christus zoo veel leed; het geringste lijden van Christus zoude genoeg geweest zijn, om voor de zonden der geheele wereld te voldoen.

118. *Waarom heeft Christus zooveel willen lijden?*
Christus heeft zooveel willen lijden, om ons zijn oneindige liefde en de onmetelijke boosheid der zonden te toonen.

VEERTIENDE LES.

Over de nederdaling ter helle en de verrijzenis van Christus.

V. Art.: Die nedergedaald is ter helle, den derden dag verreezen van de dooden.

- *119. *a. Waar bleef de Ziel van Christus na zijnen dood?*
Na den dood van Christus is Zijne ziel ter helle nedergedaald.

b. Wat verstaan wij door de hel, waarin de Ziel van Christus nederdaalde?

Door de hel, waarin de Ziel van Christus nederdaalde, verstaan wij de plaats, waar de zielen der rechtvaardigen hunne verlossing door Christus moesten afwachten, Voorgeborgte der hel.

- *120. *Is het Lichaam van Christus in het graf gebleven?*

Het Lichaam van Christus is niet in het graf gebleven; maar Christus is verreezen.

121. *Hoe is Christus verreezen?*

Christus is verreezen door zijne Ziel uit eigen macht met zijn Lichaam te vereenigen en is verheerlijkt en onsterfelijk uit het gesloten graf opgestaan.

122. *Wanneer is Christus verreezen?*

Christus is verreezen den derden dag na zijnen dood, op Zondag morgen.

123. *Wanneer viere wij de verrijzenis van Christus?*

De verrijzenis van Christus viere wij op het hoogfeest van Paschen.

124. *Waaruit weten wij, dat Christus waarlijk verreezen is?*

Dat Christus waarlijk verreezen is, weten wij vooral uit de getuigenissen van zijne leerlingen, aan wie Hij meermalen verscheen en zijne verheerlijkte wonden toonde.

- *125. *a. Hoelang is Christus na zijne verrijzenis nog op aarde gebleven?*

Na zijne verrijzenis is Christus nog veertig dagen op aarde gebleven.

b. Wat deed Christus gedurende de veertig dagen na zijne verrijzenis?

Gedurende de veertig dagen na zijne verrijzenis sprak Christus met zijne Apostelen en leerlingen over het Rijk Gods, en beloofde Hij hun den Heiligen Geest te zenden.

VIJFTIENDE LES.

Over de hemelvaart van Christus.

VI. Art.: Die opgeklommen is ten hemel, zit aan de rechterhand van God, den almachtigen Vader

126. *Wanneer is Christus ten hemel opgeklommen?*

Christus is ten hemel opgeklommen op den veertigsten dag na zijne verrijzenis.

Feestdag: 's Heeren Hemelvaart.

127. *Hoe is Christus ten hemel opgeklommen?*

Christus is door eigen macht ten hemel opgeklommen in het bijzijn van de Apostelen en vele leerlingen.

- *128. *a. Waar is Christus nu?*

Als God is Christus overal; als God-mensch is Hij in den hemel en in het H. Sacrament des Altaars.

b. Wat beteekenen de woorden: Christus „zit aan de rechterhand van God, den Almachtigen Vader“?

De woorden: Christus „zit aan de rechterhand van God

den almachtigen Vader" beteekenen, dat Christus ook als mensch boven alle Engelen en Heiligen verheven is en deelt in de macht en de heerlijkheid der Godheid

ZESTIENDE LES.

Over God den Heiligen Geest.

VIII. Art. Ik geloof in den Heiligen Geest.

129. a. Wie is de Heilige Geest?

De Heilige Geest is de derde Persoon van de Allerheiligste Drieëenheid, waarlijk God gelijk de Vader en de Zoon.

b. Wat wordt aan den Heiligen Geest bijzonder toegeschreven?

Aan den Heiligen Geest wordt bijzonder toegeschreven de goddelijke liefde en de uitdeeling der genade.

c. Waarom wordt aan den Heiligen Geest bijzonder de goddelijke liefde toegeschreven?

Aan den Heiligen Geest wordt bijzonder de goddelijke liefde toegeschreven, omdat Hij van den Vader en den Zoon voortkomt door de liefde.

d. Waarom wordt aan den Heiligen Geest bijzonder de uitdeeling der genade toegeschreven?

Aan den Heiligen Geest wordt bijzonder de uitdeeling der genade toegeschreven, omdat dit is het grootste bewijs van Gods liefde tot ons.

e. Aan wie deelt de Heilige Geest de genade uit?

De Heilige Geest deelt de genade uit aan de H. Kerk en aan de geloovigen.

f. Welke genaden deelt de Heilige Geest uit aan de H. Kerk?

De Heilige Geest heiligt en bestuurt de H. Kerk en bewaart haar voor elke dwaling tot het einde der wereld.

g. Welke genaden deelt de Heilige Geest uit aan de geloovigen?

De Heilige Geest verlicht, heiligt, sterkt en troost de geloovigen.

h. Waarom zijn de rechtvaardigen tempels van den Heiligen Geest?

De rechtvaardigen zijn tempels van den Heiligen Geest

omdat Hij met zijne heiligmakende genade in hunne harten woont.

i. Hoelang blijft de Heilige Geest in de harten der rechtvaardigen?

De Heilige Geest blijft in de harten der rechtvaardigen, zoolang zij zuiver zijn van doodzonde.

130 a. Hoe heeft de Heilige Geest zich vertoond?

De Heilige Geest heeft zich vertoond:

1. in de gedaante van eene duif bij den doop van Christus;
2. in de gedaante van vurige tongen op het Pinksterfeest.

b. Wat werkte de Heilige Geest in de Apostelen uit op het Pinksterfeest?

Op het Pinksterfeest verlichtte de Heilige Geest de Apostelen in de waarheden des geloofs, en gaf Hij hun moed en kracht, om die waarheden aan alle volkeren te verkondigen.

ZEVENTIENDE LES.

Over de heilige Kerk en de gemeenschap der heiligen.

IX. Art: De heilige Katholieke Kerk, de gemeenschap der heiligen.

§ 1. Stichting en inrichting der Kerk.

131. Wat belijden wij door de woorden: „de heilige Katholieke Kerk?”

Door de woorden: „de heilige Katholieke Kerk” belijden wij, dat de Katholieke Kerk de ware Kerk is.

132. Wie heeft de Katholieke Kerk gesticht?

Christus zelf heeft de Katholieke Kerk gesticht.

133. Wat is de Katholieke Kerk?

De Katholieke Kerk is de vereeniging van alle gedoopten, die onder gehoorzaamheid aan den

Paus van Rome de ware leer van Christus belijden.

***134. Wie zijn door Christus aangesteld, om de H. Kerk te besturen?**

Om de H. Kerk te besturen, zijn door Christus aangesteld de Apostelen en hunne opvolgers.

135. a. Wie is door Christus tot opperhoofd der geheele H. Kerk aangesteld?

Tot opperhoofd der geheele H. Kerk is door Christus aangesteld de H. Petrus.

b. Waaruit weten wij, dat Christus den H. Petrus tot opperhoofd zijner Kerk heeft aangesteld?

Dat Christus den H. Petrus tot opperhoofd zijner Kerk heeft aangesteld, weten wij uit deze woorden van Christus:

1. „Gij zijt Petrus (dat beteekent: steenrots) en op deze steenrots zal ik mijne Kerk bouwen”. (Matth. XVI)
2. „Aan u zal ik de sleutels van het Rijk der Hemelen geven.” (Matth. XVI)
3. „Weid mijne lammeren . . . Weid mijne schapen.” (Joan. XXI)

136. Is Christus zelf niet het opperhoofd der Kerk?

Christus zelf is en blijft het onzichtbaar opperhoofd der H. Kerk, maar Petrus was zijn zichtbare plaatsbekleeder op aarde

137. Wie is de opvolger van den H. Petrus?

De opvolger van den H. Petrus is de Paus van Rome.

***138. Wat is de Paus van Rome?**

De Paus van Rome is de plaatsbekleeder van Christus op aarde en de wettige opvolger van den H. Petrus, op wien Christus zijne Kerk gebouwd heeft.

***139. Wat zijn de Bisschoppen der H. Kerk?**

De Bisschoppen der H. Kerk zijn de opvolgers

der Apostelen; zij zijn door den Heiligen Geest gesteld, om onder het oppergezag van den Paus de Kerk Gods in hunne bisdommen te besturen.

***140. Wat zijn de Priesters in de H. Kerk?**

De Priesters in de H. Kerk zijn de medehelpers der Bisschoppen, vooral in het verkondigen van Gods woord en het toedienen der H. Sacramenten.

141. Hoe wordt men lid van de H. Kerk?

Men wordt lid van de H. Kerk door het Doopsel.

ACHTTIENDE LES.

§ 2. Bestemming der Kerk.

***142 a. Met welk doel heeft Christus de H. Kerk gesticht?**

Christus heeft de H. Kerk gesticht, om door haar alle menschen tot de eeuwige zaligheid te brengen.

b. Hoe brengt de H. Kerk de menschen tot de zaligheid?
De H. Kerk brengt de menschen tot de zaligheid:

1. door hun het ware geloof en de geboden te leeren;
2. door het H. Misoffer op te dragen en de H. Sacramenten toe te dienen;
3. door de geloovigen te leiden en te besturen.

***143. Kan de H. Kerk dwalen, wanneer zij ons het geloof of de geboden leert?**

Wanneer de H. Kerk ons het geloof of de geboden leert, kan zij niet dwalen; zij is in de geloofsleer en in de zedenleer onfeilbaar.

144. a. Waardoor is de H. Kerk in de geloofsleer en zedenleer onfeilbaar?

De H. Kerk is in de geloofsleer en zedenleer onfeilbaar door den bijzonderen bijstand van den heiligen Geest.

b. Door wie geeft de H. Kerk hare onfeilbare uitspraken?

De H. Kerk geeft hare onfeilbare uitspraken:

1. door den Paus van Rome,
2. door de Bisschoppen in vereeniging met den Paus.

145. Wanneer is de Paus onfeilbaar?

De Paus is onfeilbaar, wanneer hij als Hoofd der H. Kerk eene beslissende uitspraak doet over geloof of zeden, en alle christenen verplicht die uitspraak aan te nemen.

NEGENTIENDE LES.

§ 3. Kenteekenen der ware Kerk.

146. Is er meer dan ééne ware Kerk?

Er is maar ééne ware Kerk.

147. Waarom is er maar ééne ware Kerk?

Er is maar ééne ware Kerk, omdat Christus maar ééne Kerk gesticht heeft.

148. Kan men de ééne ware Kerk kennen?

Men kan de ééne ware Kerk kennen; want Christus heeft eene **zichtbare** Kerk gesticht en haar uitwendige kenteekenen gegeven.

149. Welke zijn de kenteekenen der ware Kerk?

De ware Kerk is: één, heilig, katholiek en apostolisch.

*150. a. Welke Kerk heeft de vier kenteekenen der ware Kerk?

De vier kenteekenen der ware Kerk heeft alleen de Katholieke Kerk.

b. Bewijs, dat de Katholieke Kerk één is.

De Katholieke Kerk is één; want zij heeft altijd en overal één en dezelfde leer, dezelfde H. Sacramenten en één en hetzelfde opperhoofd.

c. Bewijs, dat de Katholieke Kerk heilig is.

De Katholieke Kerk is heilig; want zij predikt een

heilige leer—geeft alle middelen om heilig te worden—en brengt altijd Heiligen voort.

d. Bewijs, dat de Katholieke Kerk waarlijk katholiek of algemeen is.

De katholieke Kerk is waarlijk **katholiek** of algemeen; want zij bestaat van den tijd van Christus af en breid zich uit onder alle volken.

e. Bewijs, dat de Katholieke Kerk apostolisch is.

De Katholieke Kerk is **apostolisch**; want zij is door de Apostelen gevestigd, belijdt de leer der Apostelen en wordt door de wettige opvolgers der Apostelen bestuurd.

f. Waarom noemen wij de Katholieke Kerk de Roomsche Kerk?

Wij noemen de Kerk van Christus de **Roomsche Kerk** omdat zij den Paus van Rome als opperhoofd erkent.

g. Waarom wordt de Katholieke Kerk de alleenzaligmakende Kerk genoemd?

De Katholieke Kerk wordt de **alleenzaligmakende Kerk** genoemd, omdat alleen zij van Christus de zending en de middelen ontvangen heeft, om de menschen tot de zaligheid te brengen.

*151. Zullen allen, die buiten de Katholieke Kerk sterven, verloren gaan?

Wie door eigen schuld buiten de Katholieke Kerk sterven, gaan verloren; maar wie te goeder trouw dwalen en in staat van genade sterven, worden zalig.

*152. Zal de Katholieke Kerk altijd blijven bestaan?

De Katholieke Kerk zal volgens de belofte van Christus blijven bestaan tot het einde der wereld.

TWINTIGSTE LES.

§ 4. De gemeenschap der heiligen.

153. Wat verstaan wij door de gemeenschap der heiligen?

Door de gemeenschap der heiligen wij verstaan

de geestelijke vereeniging tusschen de leden van de strijdende, de lijdende en de zegepralende Kerk.

154. a. Wie behooren tot de strijdende, wie tot de lijdende en wie tot de zegepralende Kerk?

Tot de strijdende Kerk behooren de geloovigen op aarde, — tot de lijdende Kerk behooren de zielen in het vagevuur, — tot de zegepralende Kerk behooren de Zaligen in den hemel.

b. Waarin bestaat de geestelijke vereeniging tusschen de leden der H. Kerk op aarde, in het vagevuur en in den hemel?

De geestelijke vereeniging tusschen de leden der H. Kerk op aarde, in het vagevuur en in den hemel bestaat hierin, dat zij allen ledematen zijn van één lichaam, waarvan Christus het hoofd is, en daarom aan elkanders geestelijke goederen deel hebben.

155. Welke gemeenschap hebben wij met de Zaligen in den hemel?

Met de Zaligen in den hemel hebben wij deze gemeenschap, dat wij de Zaligen vereeren en aanroepen en zij ons helpen door hunne voorpraak bij God en door de overvloedige voldoeningen van hun heilig leven op aarde.

Feestdag: Allerheiligen, 1 November.

156. Welke gemeenschap hebben wij met de zielen in het vagevuur?

Met de zielen in het vagevuur hebben wij deze gemeenschap, dat wij de zielen in het vagevuur te hulp komen door onze gebeden, goede werken en aflaten, maar vooral door het H. Misoffer.

Allerzielendag, 2 November.

157. Welke gemeenschap hebben de geloovigen op aarde met elkander?

De geloovigen op aarde hebben met elkander

deze gemeenschap, dat zij deel hebben aan alle H. Missen, gebeden en goede werken, die in de H. Kerk geschieden.

158. a. Wie zijn buiten de gemeenschap der heiligen?

Buiten de gemeenschap der heiligen zijn: de verdoemden, — de niet-gedoopten, — de ketters en scheurmakers, — en die in den kerkelijken ban zijn.

b. Wie zijn ketters?

Ketters zijn zij, die wel gedoopt zijn, maar ééne of meer waarheden van het katholiek geloof, tegen beter weten in, hardnekkig verwerpen.

c. Mogen wij alle Protestanten ketters noemen?

Wij mogen niet alle Protestanten ketters noemen; want zij kunnen te goeder trouw dwalen.

d. Wie zijn scheurmakers?

Scheurmakers of schismatieken zijn zij, die wel gedoopt zijn en de leer der ware Kerk belijden, maar gehoorzaamheid weigeren aan den Paus van Rome.

e. Wie zijn in den kerkelijken ban?

In den kerkelijken ban zijn zij, die om hunne misdaad, maar tot hun eigen bekeering, door de H. Kerk van hare gemeenschap zijn uitgesloten.

EEN EN TWINTIGSTE LES.

Over de vergiffenis der zonden en over de aflaten.

X. Art. De vergiffenis der zonden.

159. Wat belijden wij door de woorden: „de vergiffenis der zonden“?

Door de woorden: „de vergiffenis der zonden“ belijden wij, dat Christus aan de H. Kerk de macht verleend heeft, om alle zonden en alle straffen der zonden te vergeven.

***160. Hoe wordt de erfzonde vergeven?**

De erfzonde wordt vergeven door het Doopsel.

***161. Hoe worden de doodzonden vergeven, die na het Doopsel gedaan zijn?**

De doodzonden, die na het Doopsel gedaan zijn, worden vergeven door het Sacrament der Biecht en ook door een volmaakt berouw.

***162. Hoe worden de dagelijksche zonden vergeven?**

De dagelijksche zonden worden vergeven door het Sacrament der Biecht en ook door gebeden en goede werken, maar nooit zonder berouw.

***163. Hoevelerlei zijn de straffen der zonde?**

De straffen der zonde zijn tweeërlei: eeuwige straffen en tijdelijke straffen.

***164. Hoe worden de eeuwige straffen vergeven?**

De eeuwige straffen worden vergeven door een goede Biecht en door een volmaakt berouw.

***165. Waardoor kunnen wij kwijtschelding bekomen van de tijdelijke straffen?**

Wij kunnen kwijtschelding van de tijdelijke straffen bekomen:

1. door de Biecht;
2. door geduld in tegenspoed en lijden;
3. door gebed, goede werken en vooral door de H. Mis;
4. door het verdienen van aflaten.

***166. Wat is een aflaat?**

Een aflaat is eene kwijtschelding van tijdelijke straffen, die ons door de H. Kerk verleend wordt.

***167. a. Wordt door de aflaten de zonde zelf vergeven?**

Door de aflaten wordt niet de zonde zelf ver-

geven, maar worden alleen tijdelijke straffen kwijtgescholden, die na de vergiffenis der zonden zijn overgebleven.

b. Wat past de H. Kerk op ons toe, als zij ons aflaten verleent?

Als de H. Kerk ons aflaten verleent, past zij op ons toe de oneindige voldoeningen van Christus en de overvloedige voldoeningen der Heiligen.

***168. Hoevelerlei zijn de aflaten?**

De aflaten zijn tweeërlei: volle aflaten en gedeeltelijke aflaten.

***169. Wat wordt vereischt, om een aflaat te verdienen?**

Om een aflaat te verdienen wordt vereischt:

1. dat men in staat van genade is;
2. dat men de voorgeschreven werken nauwkeurig volbrengt;
3. dat men de meening heeft om een aflaat te verdienen.

***170. Kunnen wij de aflaten toevoegen aan de zielen in het vagevuur?**

Wij kunnen de aflaten toevoegen aan de zielen in het vagevuur, tenzij de H. Kerk uitdrukkelijk anders bepaalt.

TWEE EN TWINTIGSTE LES.

Over de uitersten van den mensch.

VII. Art.: Van daar zal Hij komen oordeelen de levenden en de dooden.

XI. Art: De verrijzenis des vleesches.

XII. Art: Het eeuwig leven.

***171. Welke zijn de uitersten van den mensch?**

—De uitersten van den mensch zijn deze vier: de dood, het oordeel, de hemel en de hel.

172. Wat geschiedt er bij den dood?

Bij den dood wordt de ziel van het lichaam gescheiden; de ziel wordt terstond geoordeeld, en het lichaam vergaat tot stof, maar zal eenmaal daaruit verrijzen.

173. Hoe wordt het oordeel genoemd, dat de ziel terstond na den dood ondergaat?

Het oordeel, dat de ziel terstond na den dood ondergaat, wordt genoemd het **bijzonder oordeel**.

174. Waarheen gaat de ziel na het bijzonder oordeel?

Na het bijzonder oordeel gaat de ziel naar een van deze drie plaatsen: naar den hemel naar de hel of naar het vagevuur.

175. a. Welke zielen gaan naar den hemel?

Naar den hemel gaan de zielen van hen, die sterven in staat van genade en niets meer te boeten hebben.

b. Wat is de hemel?

De hemel is de plaats, waar de Zaligen in alle eeuwigheid volmaakt gelukkig zijn door God te aanschouwen, te beminnen en te bezitten.

176. a. Welke zielen gaan naar de hel?

Naar de hel gaan de zielen van hen, die sterven in staat van doodzonde.

b. Wat is de hel?

De hel is de plaats, waar de verdoemden voor eeuwig van de aanschouwing Gods beroofd zijn, en door een onuitbluschaar vuur en andere straffen gefolterd worden.

177. a. Welke zielen gaan naar het vagevuur?

Naar het vagevuur gaan de zielen van hen, die sterven in staat van genade, maarnog niet geheel voldaan hebben voor hunne zonden.

b. Wat is het vagevuur?

Het vagevuur is de plaats, waar de zielen der rechtvaardigen hare zondestraffen moeten uitboeten.

178. Hoelang blijven de zielen in het vagevuur?

De zielen blijven in het vagevuur, totdat zij door haar lijden hare zondestraffen geheel hebben uitgeboet, of door de hulp van anderen verlost worden.

DRIE EN TWINTIGSTE LES

Vervolg.

179. Is er behalve het bijzonder oordeel nog een ander oordeel?

Behalve het bijzonder oordeel is er nog een **algemeen oordeel**, waarin alle menschen gezamenlijk zullen geoordeeld worden.

180. Wanneer zal Christus alle menschen komen oordeelen?

Christus zal alle menschen komen oordeelen op het einde der wereld; maar de dag is onbekend.

181. Wat zal aan het algemeen oordeel voorafgaan?

Aan het algemeen oordeel zal voorafgaan:

1. de geweldige vervolging door den antichrist;
2. een vuur, dat alles zal verbranden;
3. de verrijzenis des vleesches.

182. a. Wat beteekent: „de verrijzenis des vleesches”?

„De verrijzenis des vleesches” beteekent, dat de lichamen der overledenen door Jezus Christus wederom met hunne zielen zullen vereenigd worden en levend uit hun graf zullen opstaan.

b. Hoedanig zullen de lichamen der Zaligen verrijzen?
De lichamen der Zaligen zullen verrijzen in heerlijk

heid, en gelijken op het verheerlijkt Lichaam van Christus.

c. *Hoedanig zullen de lichamen der verdoemden verrijzen?*
De lichamen der verdoemden zullen verrijzen in schande, met het afschuwelijk merkteeken der eeuwige verwerping.

183. *Welk vonnis zal Christus in het algemeen oordeel uitspreken?*

In het algemeen oordeel zal Christus tot de rechtvaardigen zeggen: „Komt, gezegenden mijns Vaders, neemt bezit van het rijk, dat voor u bereid is van de grondvesting der wereld af”; — en tot de verdoemden zal Hij zeggen: „Gaaf weg van Mij, vervloekten, in het eeuwige vuur”.
(Matth. XXV).

*184. *Wat belijden wij door de woorden: „het eeuwige leven”?*

Door de woorden: „het eeuwige leven” belijden wij, dat er na dit leven een ander, gelukzalig leven is, dat zonder einde zal voortduren.

*185. *Hoe wordt het eeuwige lot der zondaren genoemd?*
Het eeuwige lot der zondaren wordt genoemd de eeuwige verdoemenis.

186. *Zullen alle rechtvaardigen even groot geluk en alle verdoemden even groot lijden hebben?*

Alle rechtvaardigen zullen niet even groot geluk, en alle verdoemden zullen niet even groot lijden hebben; maar eenieder zal loon of straf ontvangen volgens zijne werken.

TWEEDE DEEL.

WELKE GEBODEN WIJ MOETEN ONDERHOUDEN.

VIER EN TWINTIGSTE LES.

Over de Tien Geboden Gods.

*187. *Is het geloof alleen genoeg om zalig te worden?*

Het geloof alleen is niet genoeg om zalig te worden; wij moeten ook volgens het geloof leven.

188. *Wanneer leven wij volgens het geloof?*

Wij leven volgens het geloof, wanneer wij de geboden onderhouden.

189. *Welke zijn de geboden, die wij moeten onderhouden?*

De geboden, die wij moeten onderhouden, zijn de geboden Gods en de geboden der H. Kerke.

190. *Zeg de tien geboden Gods.*

Ik ben de Heer, uw God:

1. Gij zult geen afgoden vereeren, maar Mij alleen aanbidden en boven alles beminnen,
2. Gij zult den naam van den Heer, uw God, niet zonder eerbied gebruiken.
3. Wees oedachtig, dat gij den dag des Heeren heiligt.
4. Eer uw vader en uw moeder.
5. Gij zult niet dooden.
6. Gij zult geen onkuischheid doen.
7. Gij zult niet stelen.
8. Gij zult tegen uw naaste niet valsche getuigen.

9. Gij zult geen onkuischheid begeeren.
 10. Gij zult niet onrechtvaardig begeeren wat uw naaste toebehoort.

191. Hoe heeft God de tien geboden gegeven?

God heeft de tien geboden van den beginne af in de harten der menschen gedrukt, later heeft Hij ze door Mozes aan de Joden gegeven, en Christus heeft ze bekrachtigd in het Nieuw Testament.

VIJF EN TWINTIGSTE LES.

Over het eerste gebod.

§ 1. Over de Godsvereering.

***192. Zeg het eerste gebod.**

Ik ben de Heer, uw God:

Gij zult geen afgoden vereeren, maar Mij alleen aanbidden en boven alles beminnen.

***193. Wat gebiedt het eerste gebod?**

Het eerste gebod gebiedt: God alleen als den éénen waren God en Opperheer van alles te erkennen.

194 a. Wat moeten wij doen, om het eerste gebod te volbrengen?

Om het eerste gebod te volbrengen, moeten wij:

1. in God gelooven, op Hem hopen en Hem boven alles beminnen;
2. Hem aanbidden, loven en danken;
3. ons geheel aan zijn H. Wil onderwerpen.

b. Wanneer behooren wij akten van geloof, hoop en liefde te verwekken?

Wij behooren akten van geloof, hoop en liefde te verwekken:

1. als wij gekomen zijn tot de jaren van verstand;
2. bij het onvangen der H. Sacramenten;

3. als wij in gevaar zijn van sterven;
4. als wij bekoord worden tegen een van die deugden;
5. zeer dikwijls in het leven; godvreezende christenen doen het alle dagen.

195. Hoe zondigen wij tegen het eerste gebod?

Wij zondigen tegen het eerste gebod:

1. door afgoderij, bijgeloof en heiligschennis;
2. door elke zonde tegen het geloof, de hoop of de liefde;
3. door elke zonde tegen de aanbidding van God of tegen de onderwerping aan zijn H. Wil.

196. Wat is afgoderij?

Afgoderij is: goddelijke eer bewijzen aan een schepsel.

197. Wanneer maken wij ons schuldig aan bijgeloof?

Wij maken ons schuldig aan bijgeloof, als wij aan tovenaars en waarzeggers raad vragen, of als wij aan woorden of zaken eene bovennatuurlijke kracht toekennen, welke ze niet hebben.

198. Waardoor hebben sommige woorden of zaken eene bovennatuurlijke kracht?

Sommige woorden of zaken hebben eene bovennatuurlijke kracht door de instelling van God of door de zegening der H. Kerk.

199. Is het gebruik van wijwater of van andere gewijde voorwerpen bijgeloof?

Het gebruik van wijwater of van andere gewijde voorwerpen is geen bijgeloof, wanneer wij daaraan geen andere kracht toekennen dan zij door de wijding der H. Kerk bezitten.

200. Wie zondigt door heiligschennis?

Door heiligschennis zondigt hij, die een Sacra-

ment onwaardig ontvangt, of die aan God toegewijde personen, zaken of plaatsen onteert.

201. Hoe zondigen wij tegen het geloof?

Wij zondigen tegen het geloof:

1. door ongeloof, ketterij, vrijwilligen twijfel of onverschilligheid in het geloof;
2. door het bijwonen van vergaderingen, die voor het geloof gevaarlijk zijn;
3. door het lezen, verspreiden of begunstigen van geschriften, die met het geloof in strijd zijn.

202. Hoe zondigen wij tegen de hoop?

Wij zondigen tegen de hoop door wanhoop en door vermetel vertrouwen.

203. Hoe zondigen wij tegen de liefde?

Wij zondigen tegen de liefde door elke dood-zonde, maar voornamelijk door haat tegen God en afgekeerdheid van God en van godsdienstige zaken.

204. Hoe zondigen wij tegen de aanbidding van God?

Wij zondigen tegen de aanbidding van God, als wij het gebed en de godsdienst oefeningen verwaarloozen of ons oneerbiedig daarbij gedragen.

205. Hoe zondigen wij tegen de onderwerping aan Gods H. Wil?

Wij zondigen tegen de onderwerping aan Gods H. Wil, als wij over Gods beschikkingen morren.

ZES EN TWINTIGSTE LES.

§ 2. Over de vereering der Heiligen.

***206. Wat leert de H. Kerk over de vereering der Heiligen?**

De H. Kerk leert, dat het goed en nuttig is, de Heiligen te eeren en aan te roepen.

207. Strijdt het niet tegen het eerste gebod, dat wij de Heiligen vereeren?

Dat wij de Heiligen vereeren, strijdt niet tegen het eerste gebod; immers wij aanbidden hen niet, maar vereeren hen alleen als dienaren en vrienden van God.

***208. Waardoor vereeren wij de Heiligen?**

Wij vereeren de Heiligen:

1. door hen aan te roepen en hunne feesten te vieren;
2. door hunne beelden en relikwieën te vereeren;
3. vooral door hun voorbeeld na te volgen.

209. a. Strijdt het niet tegen het eerste gebod, de beelden van Christus en van de Heiligen te versieren, daarvoor licht te ontsteken of te bidden?

Het strijdt niet tegen het eerste gebod, de beelden van Christus of van de Heiligen te versieren, daarvoor licht te ontsteken of te bidden; want in de beelden vereeren wij Christus of de Heiligen, die ons door de beelden worden voorgesteld.

b. Wat zijn relikwieën van Heiligen?

Relikwieën van Heiligen zijn beenderen, kleederen of andere voorwerpen, die van de Heiligen zijn overgebleven of door hunne aanraking geheiligd zijn.

210. Wie moeten wij meer dan alle andere Heiligen bijzonder vereeren?

Meer dan alle andere Heiligen moeten wij bijzonder vereeren de Allerheiligste Maagd en Moeder Gods Maria.

211. Waarom moeten wij de H. Maagd Maria meer dan alle andere Heiligen vereeren?

Wij moeten de H. Maagd Maria meer dan alle andere Heiligen vereeren:

1. omdat zij de Moeder van God is en ook onze Moeder ;
2. omdat zij alle Engelen en Heiligen in genaden en heiligheid verre overtreft ;
3. omdat zij door hare voorspraak alles van God kan verkrijgen.

212. Waardoor kunnen wij aan Maria het best onze kinderlijke liefde betoonen ?

Wij kunnen aan Maria het best onze kinderlijke liefde betoonen :

1. door hare feestdagen godvruchtig te vieren ;
2. door haar dagelijks aan te roepen, maar vooral in bekoringen en gevaren ;
3. bijzonder door hare deugden na te volgen.

Scapulier. Rozenkrans.

ZEVEN EN TWINTIGSTE LES.

Over het tweede gebod.

***213. Zeg het tweede gebod.**

Gij zult den Naam van den Heer, uw God niet zonder eerbied gebruiken.

***214. Wat gebiedt het tweede gebod ?**

Het tweede gebod gebiedt, den Naam van God altijd met eerbied te gebruiken.

215. Wat verbiedt het tweede gebod ?

Het tweede gebod verbiedt :

1. het oneerbiedig gebruiken van Gods H. Naam ;
2. godslastering en godlasterende vloeken ;
3. het zondig zweren ;
4. het breken van gelofte.

***216. Wat is godslastering ?**

Godslastering is: God, zijne Heiligen of heilige zaken verachten, bespotten of verwenshen.

***217. Is godslastering groote zonde ?**

Godslastering is eene zeer groote zonde.

***218. Wat is vloeken ?**

Vloeken is: van God kwaad afroepen over zich zelven of over anderen.

219. Wanneer is een vloek groote zonde ?

Een vloek is groote zonde:

1. als men groot kwaad van God afroept en dit zich zelven of anderen werkelijk toewenscht ;
2. als de vloek tevens een godslastering is.

220. Wat is een eed doen of zweren ?

Een eed doen of zweren is: God tot getuige nemen, dat men de waarheid spreekt of zijne belofte volbrengen wil.

221. Wanneer is zweren zonde ?

Zweren is zonde :

1. als men een eed doet **zonder wettige reden** ;
2. als men onder eed **belooft wat zonde is** ;
3. als men een **valschen** eed doet.

222. Wie doen een valschen eed of meineed ?

Een valschen eed of meineed doen zij :

1. die onder eed iets bevestigen, wat zij voor onwaar houden of waaraan zij twijfelen ;
2. die niet voornemens zijn te volbrengen, wat zij onder eed beloven.

223. Is meineed altijd groote zonde ?

Meineed is altijd eene zeer groote zonde ; want men bespot den alwetenden en waarachtigen God, door Hem in te roepen tot getuige van een leugen.

224. Zijn wij verplicht te volbrengen, wat wij onder ede beloofd hebben ?

Wat wij onder eed beloofd hebben zijn wij,

verplicht te volbrengen; doch de eed, waarmede wij beloofd hebben iets kwaads te doen, mag niet gehouden worden.

225. a. Wat beteekent: eene gelofte doen?

Eene gelofte doen beteekent: aan God een goed werk beloven, waartoe men zich op zonde verplicht.

b. Kunnen wij ook eene gelofte doen aan de Heiligen?

Wij kunnen eene gelofte niet doen aan de Heiligen, maar wel ter eere van de Heiligen.

226. a. Wat is breken van gelofte?

Breken van gelofte is: het goed werk, waartoe men zich door gelofte verplicht heeft, zonder genoegzame reden niet volbrengen.

b. Wat vereischt de voorzichtigheid, als men een gelofte wil doen?

Als men een gelofte wil doen, vereischt de voorzichtigheid, dat men eerst zijn biechtvader raadplege.

ACHT EN TWINTIGSTE LES.

Over het derde gebod.

***227. Zeg het derde gebod.**

Wees gedachtig, dat gij den dag des Heeren heiligt.

228. Welke is de dag des Heeren?

De dag des Heeren is de Zondag.

229. Wat moeten wij doen, om den Zondag te heiligen?

Om den Zondag te heiligen, moeten wij:

1. ons van slafelijke werken onthouden;
2. de H. Mis godvruchtig bijwonen.

***230. Is het groot kwaad, op Zondag een slafelijk werk te verrichten?**

Het is groot kwaad, op Zondag een slafelijk

werk te verrichten, als wij het zonder wettige reden geruimen tijd doen of door anderen laten doen.

231. Wordt de Zondag alleen door slafelijke werken ontheiligd?

De Zondag wordt ook ontheiligd door onmatig drinken, losbandige vermaken en gevaarlijke bijeenkomsten.

232. Is het doodzonde, op Zondag de H. Mis te verzuimen?

Het is doodzonde, zonder wettige reden op Zondag de H. Mis geheel of een merkelyk deel daarvan te verzuimen.

233. Betaamt het, dat wij den Zondag ook nog op andere wijze heiligen?

Het betaamt, dat wij den Zondag ook nog heiligen door het bijwonen van andere kerkelijke diensten, en vooral van het godsdienstig onderricht.

NEGEN EN TWINTIGSTE LES.

Over het vierde gebod.

***234. Zeg het vierde gebod.**

Eer uw vader en uw moeder.

235. Wat gebiedt het vierde gebod?

Het vierde gebod gebiedt, dat wij aan onze ouders eerbied, liefde en gehoorzaamheid bewijzen.

236. Wie zondigen tegen den eerbied?

Tegen den eerbied zondigen zij, die:

1. hunne ouders minachten;
2. kwaad van hen spreken;
3. hen met woorden of daden bespotten of bedreigen.

237. Wie zondigen tegen de liefde?

Tegen de liefde zondigen zij, die:

1. hun ouders kwaad toewenschen of aandoen;
2. hen door een slecht gedrag bedroeven;
3. hen in hun geestelijken of tijdelijken nood niet bijstaan.

***238. Wie zondigen tegen de gehoorzaamheid?**

Tegen de gehoorzaamheid zondigen zij, die aan hunne ouders in 't geheel niet of slecht gehoorzamen.

***239. Wanneer mogen wij aan onze ouders niet gehoorzamen?**

Wij mogen aan onze ouders niet gehoorzamen, wanneer zij ons iets gebieden wat kwaad is.

240. Wat hebben de kinderen te verwachten, die hunne ouders eeren?

De kinderen, die hunne ouders eeren, hebben te verwachten: Gods zegen in dit leven, en een eeuwig loon in den hemel.

241. Wie worden in het vierde gebod verstaan door vader en moeder?

Door **vader** en **moeder** worden in het vierde gebod verstaan: de ouders, hunne plaatsvervangers en iedere geestelijke en wereldlijke overste.

242. Waarom moeten wij ook onze geestelijke en wereldlijke oversten eeren?

Wij moeten ook onze geestelijke en wereldlijke oversten eeren, omdat hun macht en gezag van God komt.

DEERTIGSTE LES.**Over het vijfde gebod.*****243. Zeg het vijfde gebod.**

Gij zult niet dooden.

244. a. Wat verbiedt het vijfde gebod?

Het vijfde gebod verbiedt alle zonden, waardoor men zich zelven of zijn naaste kwaad doet naar het lichaam.

b. Wanneer doen wij ons zelf kwaad naar het lichaam?

Wij doen ons zelf kwaad naar het lichaam, als wij:

1. ons zelf het leven benemen;
2. ons roekeloos aan levensgevaar blootstellen;
3. door onmatigheid of op andere schuldige wijze onze gezondheid benadeelen.

***245. Wanneer doen wij onzen naaste kwaad naar het lichaam?**

Wij doen onzen naaste kwaad naar het lichaam, als wij zonder wettige macht of reden:

1. hem slaan, verwonden of dooden;
2. zijn leven verkorten of verbitteren.

246. Verbiedt het vijfde gebod alleen zijn naaste kwaad te doen met daden?

Het vijfde gebod verbiedt niet alleen zijn naaste kwaad te doen met **daden**, maar verbiedt ook gramschap, haat en nijd, twist, schimpwoorden en verwenschingen.

247. a. Wat moeten wij doen, wanneer iemand ons kwaad gedaan heeft?

Wanneer iemand ons kwaad gedaan heeft, moeten wij het hem van harte vergeven, en mogen wij geen kwaad met kwaad vergelden.

b. Kunnen wij den naaste ook kwaad doen naar het bovennatuurlijk leven zijner ziel?

Wij kunnen den naaste ook kwaad doen naar het bovennatuurlijk leven zijner ziel, voornamelijk door ergernis.

248. Wanneer geven wij ergernis?

Wij geven ergernis, wanneer wij iemand met opzet tot zonde verleiden of hem op schuldig wijze aanleiding tot zonde geven.

249. *Wat moet hij doen, die iemand naar lichaam of ziel kwaad heeft gedaan?*

Wie iemand naar lichaam of ziel kwaad heeft gedaan, moet dit kwaad **zoodra en zoo goed mogelijk** herstellen, **anders wordt de zonde niet vergeven**.

EEN EN DERTIGSTE LES.

Over het zesde en het negende gebod.

*250. *Zeg het zesde gebod.*

Gij zult geen onkuischheid doen.

*251. *Zeg het negende gebod.*

Gij zult geen onkuischheid begeeren.

252 *Wat verbiedt het zesde, en wat verbiedt het negende gebod?*

Het zesde gebod verbiedt alle **uitwendige** zonden van onkuischheid.

Het negende gebod verbiedt alle **inwendige** zonden van onkuischheid.

*253. *Hoe geschieden de uitwendige zonden van onkuischheid?*

De uitwendige zonden van onkuischheid geschieden:

1. door onkuische gesprekken of gezangen;
2. door onkuische dingen met vermaak aan te hooren, te zien of te lezen;
3. door onkuische handelingen.

*254. *a. Hoe geschieden de inwendige zonden van onkuischheid?*

De inwendige zonden van onkuischheid geschieden door vrijwillige onkuische gedachten en begeerten.

b. Welke zijn de gevolgen van de onkuischheid?

De onkuischheid vernietigt de onschuld, brengt den mensch tot vele andere zonden en misdaden, en stort hem naar ziel en lichaam in het verderf.

255. *a. Welke zijn de beste middelen om de kuischheid te bewaren?*

De beste middelen om de kuischheid te bewaren, zijn:

1. aan Gods tegenwoordigheid denken;
2. dikwijls de H. Sacramenten ontvangen;
3. veel bidden en de hulp der Onbevleete Maagd inroepen;
4. matig zijn in eten en drinken;
5. de ledigheid vluchten;
6. de zintuigen, vooral de oogen, bewaken;
7. slechte gezelschappen en gevaarlijke gelegenheden vermijden.

b. Wat moeten wij doen, als wij twijfelen, of iets tegen de kuischheid is?

Als wij twijfelen, of iets tegen de kuischheid is, mogen wij dit niet doen, maar wij moeten onzen biechtvader of onze ouders om raad vragen.

TWEE EN DERTIGSTE LES.

Over het zevende, het tiende en het achtste gebod.

*256. *Zeg het zevende gebod.*

Gij zult niet stelen.

257. *Wat verbiedt het zevende gebod?*

Het zevende gebod verbiedt stelen, of iemand op een onrechtvaardige wijze in zijne tijdelijke goederen benadeelen.

*258. *Noem eenige zonden van onrechtvaardigheid.*

Zonden van onrechtvaardigheid zijn:

1. stelen of helpen stelen;
2. gestolen goed koopen of bewaren;
3. dagdieverij, woeker of bedrog plegen;
4. het gevondene of geleende niet teruggeven;
5. iemands goed vernielen of beschadigen;
6. zijne schulden niet betalen;
7. het rechtvaardig loon achterhouden.

*259. *Zeg het tiende gebod.*

Gij zult niet onrechtvaardig begeeren wat uw naaste toebehoort.

260. *Wat verbiedt het tiende gebod?*

Het tiende gebod verbiedt de **begeerte** om te stelen, of om iemand op een onrechtvaardige wijze in zijne tijdelijke goederen te benadeelen.

*261. *Zeg het achtste gebod?*

Gij zult tegen uw naaste niet valsch getuigen.

262. *Wat verbiedt het achtste gebod?*

Het achtste gebod verbiedt: valsche getuigenis geven, vooral voor het gerecht, liegen, lasteren, kwaadspreken en lichtvaardig oordeelen.

*263. *Wat is liegen?*

Liegen is iets zeggen, wat men weet of meent dat niet waar is.

264. *Is liegen altijd zonde?*

Liegen is altijd zonde.

*265. *Wanneer is liegen doodzonde?*

Liegen is doodzonde, als door de leugen iemand groot nadeel wordt toegebracht.

266. *Wat is lasteren?*

Lasteren is van iemand iets kwaads vertellen

dat niet waar is, of het kwaad, dat waar is, vergrooten.

267. *Wie zondigt door kwaadspreken?*

Door kwaadspreken zondigt hij, die zonder voldoende reden het kwaad van iemand bekend maakt.

*268. a. *Wat moeten wij doen, wanneer wij iemand in zijne tijdelijke goederen of in zijn goeden naam onrechtvaardig benadeeld hebben?*

Wanneer wij iemand in zijne tijdelijke goederen of in zijn goeden naam onrechtvaardig benadeeld hebben, moeten wij het nadeel **zoedra en zoo goed mogelijk herstellen; anders wordt de zonde niet vergeven.**

b. *Wanneer zondigen wij door lichtvaardig oordeelen?*

Wij zondigen door lichtvaardig oordeelen, als wij zonder voldoende reden voor zeker houden, dat iemand iets kwaad heeft gedaan.

DRIE EN DERTIGSTE LES.

Over de Geboden der H. Kerk.

*269. *Van wien heeft de H. Kerk het recht ontvangen om ons geboden te geven?*

Het recht om ons geboden te geven heeft de H. Kerk ontvangen van Christus.

270. *Welke zijn de voornaamste geboden der H. Kerk?*

De voornaamste geboden der H. Kerk zijn deze vijf:

1. De verplichte feestdagen vieren als Zondag
2. Op Zondagen en verplichte feestdagen de heilige Mis bijwonen en geen verboden werk doen.

3. Op onthoudingsdagen geen vleesch gebruiken en op vastendagen vasten.
4. Tenminste eenmaal per jaar biechten.
5. In den Paaschtijd de H. Communie ontvangen.

271. Welke zonde doet hij, die een van de vijf geboden der H. Kerk overtreedt?

Wie een van de vijf geboden der H. Kerk wetens en willens in een groote zaak overtreedt, doet doodzonde.

272. Hoe moeten wij de geboden feestdagen of heiligidagen vieren?

De geboden feestdagen of heiligidagen moeten wij vieren als Zondag.

273. Wat is Mis hooren met goede manieren?

Mis hooren met goede manieren is geheel de H. Mis bijwonen met eerbied en aandacht.

274. Wie zijn verplicht op de Zondagen en de geboden feestdagen Mis te hooren?

Op de Zondagen en de geboden feestdagen zijn verplicht Mis te hooren zij, die den leeftijd van 7 jaren hebben bereikt en niet om wettige reden verhinderd zijn.

275. Wat verbiedt de H. Kerk in het derde gebod?

In het derde gebod verbiedt de H. Kerk:

1. Op de onthoudingsdagen: vleesch en jus uit vleesch te gebruiken;
2. op de vastendagen: meer dan eens een vollen maaltijd te nemen en bovendien 's morgens en 's avonds vleesch of andere zwaardere spijzen te gebruiken.

276. Wie moet zich op de onthoudingsdagen van verboden spijzen onthouden?

Op de onthoudingsdagen moet zich van ver-

boden spijzen onthouden, wie den leeftijd van 7 jaren heeft bereikt, als hij niet om wettige reden ontslagen is.

277. Wie moet vasten?

Vasten moet hij, die zijn een en twintigste jaar voleind heeft en zijn zestigste jaar nog niet is ingetreden, en niet door ziekte, zwaren arbeid of een andere wettige reden ontslagen is.

278. Wat gebiedt de H. Kerk in het vierde gebod?

In het vierde gebod gebiedt de H. Kerk, dat zij, die tot de jaren van verstand gekomen zijn, minstens eens in 't jaar rouwmoedig hunne biecht spreken.

279. Wat gebiedt de H. Kerk in het vijfde gebod?

In het vijfde gebod gebiedt de H. Kerk, dat zij, die genoegzaam onderwezen zijn, minstens eens in 't jaar, gedurende den Paaschtijd, waardig de H. Communie ontvangen, liefst in hun eigen parochie.

VIER EN DERTIGSTE LES.

Over de overtreding der geboden.

§ 1. Over de zonde in het algemeen.

280. a. Wat is de zonde?

De zonde is eene vrijwillige overtreding van de wet Gods.

b. Kunnen wij ook zondigen door iets te doen, wat op zich zelf geen kwaad is?

Wij kunnen ook zondigen door iets te doen, wat op zich zelf geen kwaad is, wanneer wij meenen, dat het kwaad is.

Onjuist of dwalend geweten.

281. *Op welke wijzen kunnen wij zondigen?*

Wij kunnen zondigen door gedachten en begeerten, door woorden en werken, door verzuim.

282. *Zijn alle zonden even groot?*

Neen; alle zonden zijn niet even groot: er zijn doodzonden en er zijn dagelijksche zonden.

283. *Waarom worden de groote zonden doodzonden genoemd?*

De groote zonden worden **doodzonden** genoemd, omdat zij ons berooven van de heiligmakende genade, die het bovennatuurlijk **leven** der ziel is.

284. *Wanneer doen wij doodzonde?*

Wij doen doodzonde, als wij de wet Gods in een groote zaak met volle kennis en met vrijen wil overtreden.

285. *Wat verliezen wij door de doodzonde?*

Door de doodzonde verliezen wij:

1. de heiligmakende genade en het recht op den hemel;
2. de verdiensten van onze goede werken.

286. *Welke straffen verdienen wij door de doodzonde?*

Door de doodzonde verdienen wij de **eeuwige** straffen der hel.

287. *Wanneer doen wij dagelijksche zonde?*

Wij doen **dagelijksche** zonde:

1. als wij de wet Gods overtreden in een **kleine** zaak;
2. als wij de wet Gods overtreden in een **groote** zaak, **maar niet** met volle kennis of **niet** met geheel vrijen wil.

288. *Welk kwaad doet ons de dagelijksche zonde?*

1. De dagelijksche zonde doet ons in de liefde Gods verflauwen;
2. zij brengt ons langzamerhand tot grootere zonden.

289. *Welke straffen verdienen wij door de dagelijksche zonde?*

Door de dagelijksche zonde verdienen wij **tijdelijke** straffen, die wij hier op aarde of in het vagevuur moeten ondergaan.

VIJF EN DERTIGSTE LES.

§ 2. Over verschillende soorten van zonden.

290. a. *Waarom noemen wij sommige zonden hoofdzonden?*

Wij noemen sommige zonden **hoofdzonden**, omdat zij de oorzaak zijn van vele andere zonden.

b. Welke zijn de hoofdzonden?

De **hoofdzonden** zijn deze zeven: hoovaardigheid, gierigheid, onkuischheid, nijd, gulzigheid, gramschap en traagheid.

291. a. *Wat is een zonde tegen den Heiligen Geest?*

Een zonde **tegen den Heiligen Geest** is een zonde, die bijzonder strijdt tegen de genade van den Heiligen Geest en die daarom de bekeering zeer moeilijk maakt.

b. Welke zijn de zonden tegen den H. Geest?

De zonden tegen den Heiligen Geest zijn deze zes:

1. aan Gods genade wanhopen;
2. op Gods barmhartigheid vermetel vertrouwen;
3. een gekende waarheid des geloofs bestrijden;
4. den evenmensch Gods liefde en genadegaven benijden;
5. hardnekkig zijn in de boosheid;
6. het berouw of de boetvaardigheid verachten

292. a. *Waarom worden eenige zonden wraakroepende zonden genoemd?*

Eenige zonden worden **wraakroepende** zonden genoemd, omdat de H. Schrift zegt, dat haar boosheid naar den hemel om wraak roept.

b. *Welke zijn de wraakroepende zonden?*

De wraakroepende zonden zijn deze vier:

1. moedwillige doodslag;
2. onkuischheid tegen de natuur;
3. het verdrukken van armen, van weduwen en weezen
4. het onthouden van het rechtvaardig loon aan werklieden.

293. a. *Wat zijn vreemde zonden?*

Vreemde zonden zijn die zonden, waardoor men zich medeplichtig maakt aan de zonden van anderen.

b. *Welke zijn de vreemde zonden?*

De vreemde zonden zijn die, welke geschieden door: gebieden, aanraden, beschermen; deelnemen, prijzen, behagen nemen; niet beletten, niet straffen, niet bekennd maken, als men daartoe verplicht is.

ZES EN DERTIGSTE LES.

Over het onderhouden der geboden, en over de christelijke volmaaktheid.

§ 1. Over de deugden in het algemeen.

*294. a. *Is het genoeg dat wij de zonden vermijden?*

Het is niet genoeg, dat wij de zonden vermijden, maar wij moeten ook bovennatuurlijke deugden beoefenen.

b. *Wat is eene bovennatuurlijke deugd?*

Eene bovennatuurlijke deugd is eene blijvende gesteldheid der ziel, door God ingestort, welke den mensch in staat stelt het bovennatuurlijk goede te doen.

*295. *Wanneer worden de bovennatuurlijke deugden ons door God ingestort?*

De bovennatuurlijke deugden worden ons door God ingestort in het doopsel.

*296. *Hoevelelei bovennatuurlijke deugden zijn er?*

Er zijn tweeërlei bovennatuurlijke deugden: goddelijke en zedelijke deugden.

297. a. *Welke zijn de goddelijke deugden?*

— De **goddelijke** deugden zijn deze drie: geloof, hoop en liefde.

b. *Waarom worden geloof, hoop en liefde goddelijke deugden genoemd?*

Geloof, hoop en liefde worden **goddelijke** deugden genoemd, omdat zij God onmiddellijk tot voorwerp en beweegreden hebben.

c. *Verklaar, dat de goddelijke deugden God onmiddellijk tot voorwerp en beweegreden hebben.*

1. Wij gelooven in God, omdat God de onfeilbare Waarheid is.
2. Wij hopen op God, omdat God almachtig, oneindig goed jegens ons en getrouw in zijne beloften is.
3. Wij beminnen God, omdat God ons hoogste Goed, oneindig volmaakt en daarom alle liefde waardig is.

d. *Waarom worden de andere deugden zedelijke deugden genoemd?*

De andere deugden worden **zedelijke** deugden genoemd, omdat zij de zeden of het gedrag van den mensch ten goede richten.

298. *Welke zijn onder de zedelijke deugden de voornaamste of hoofddeugden?*

Onder de **zedelijke** deugden zijn de voornaamste of hoofddeugden deze vier: voorlichtigheid, rechtvaardigheid, sterkte en matigheid.

ZEVEN EN DERTIGSTE LES.

§ 2. Over de goddelijke deugden.

A. Het Geloof.

299. *Waarom is het geloof de eerste der goddelijke deugden?*

Het geloof is de eerste der goddelijke deugden, omdat het geloof de wortel en de grondslag is van alle andere bovennatuurlijke deugden.

300. *Wat is de deugd van geloof?*

De deugd van geloof is een bovennatuurlijke gave Gods en een licht, waardoor de mensch, op gezag van God zelf, vast als waarheid aanneemt alles, wat God geopenbaard heeft en door de H. Kerk te gelooven voorhoudt.

301. *Waarom wordt het geloof genoemd een licht?*

Het geloof wordt genoemd een **licht**, omdat het ons verstand verlicht, om de waarheden van het geloof te kennen en te gelooven.

302. *Waarom moeten wij vast gelooven?*

Wij moeten **vast** gelooven, omdat God de onfeilbare Waarheid is, die niet dwalen en niet bedriegen kan.

303. *Is het geloof noodzakelijk?*

Het geloof is **noodzakelijk**; want zonder het geloof is het onmogelijk aan God te behagen en zalig te worden.

304. *Is iedereen ook verplicht alle waarheden des geloofs te kennen?*

Niet iedereen is verplicht alle waarheden des geloofs te **kennen**; maar wel moet iedereen alles, wat God geopenbaard heeft, **gelooven**.

305. *Welke waarheden moet iedereen noodzakelijk kennen?*

Iedereen moet noodzakelijk deze waarheden kennen:

1. er is één God;
2. er zijn drie goddelijke Personen: God de Vader God de Zoon en God de Heilige Geest.
3. God de Zoon is voor ons mensch geworden en aan het kruis gestorven;
4. God loont het goede en straft het kwaad.

306. *Zijn wij verplicht ons geloof openlijk te belijden?*

Wij zijn verplicht ons geloof openlijk te **belijden**, als de eer van God of het heil van den naaste dit vordert.

307 a. *Door welk bijzonder teeken belijden wij ons geloof?*

Wij belijden ons geloof door het H. Kruisteeken.

b. *Welke groote waarheden van het geloof belijden wij door het kruisteeken?*

Door het kruisteeken belijden wij het geheim der Allerheiligste Drieëenheid en het geheim der verlossing van den mensch uit de slavernij des duivels.

308. a. *Wanneer behooren wij het kruisteeken te maken?*

Wij behooren het kruisteeken te maken, als wij opstaan, bidden, eten en slapen gaan, vóór elk gewichtig werk, maar vooral in bekoringen en gevaren.

b. *Van wie hebben wij het kruisteeken?*

Het kruisteeken hebben wij vande Apostelen ontvangen ja van Christus zelve, die ons door het kruis verlost heeft.

ACHT EN DERTIGSTE LES.

B. De Hoop.

309. *Wat is de deugd van Hoop?*

De deugd van hoop is een bovennatuurlijke gave Gods, waardoor wij met een vast vertrouwen van God verwachten de eeuwige zaligheid en alle middelen, die daartoe noodig zijn.

310. *Waarom hopen wij van God de eeuwige zaligheid te verkrijgen?*

Wij hopen van God de eeuwige zaligheid te verkrijgen, omdat Hij het beloofd heeft wegens de verdiensten van Jezus Christus.

311. *Waarom moeten wij hopen met een vast vertrouwen?*

Wij moeten hopen met een vast vertrouwen, omdat God almachtig is, oneindig goed jegens ons en getrouw in zijne beloften.

312. *Waardoor kunnen wij verkrijgen hetgeen wij hopen?*

Wij kunnen verkrijgen hetgeen wij hopen: door een godvruchtig leven, door goede werken en bijzonder door het gebed.

NEGEN EN DERTIGSTE LES.

C. De Liefde.

313. *Wat is de deugd van liefde?*

De deugd van liefde is een bovennatuurlijke gave Gods, waardoor wij God boven alles beminnen en onzen naaste gelijk ons zelven uit liefde tot God.

314. *Wanneer beminnen wij God boven alles?*

Wij beminnen God boven alles, wanneer wij

bereid zijn liever alles, zelfs het leven te verliezen, dan Hem door eene doodzonde te beledigen.

315. *Waarom moeten wij God beminnen boven alles?*

Wij moeten God beminnen **boven alles**:

1. omdat Hij ons hoogste Goed en onze grootste Weldoener is;
2. omdat Hij oneindig volmaakt en daarom alle liefde waardig is.

316. *Wie zijn onze naasten?*

Onze naasten zijn alle menschen zonder uitzondering; zelfs onze vijanden.

317. a. *Wanneer beminnen wij onzen naaste gelijk ons zelven?*

Wij beminnen onzen naaste gelijk ons zelven, wanneer wij hem alle goed gunnen en hem behandelen, zooals wij wenschen zelf behandeld te worden.

b. *Waarom moeten wij onzen naaste beminnen uit liefde tot God?*

Wij moeten onzen naaste beminnen uit liefde tot God, omdat hij naar Gods beeld geschapen, door het Bloed van Christus verlost en tot de eeuwige zaligheid geroepen is.

318. a. *Hoe moeten wij de niet-katholieken beminnen?*

Wij moeten de niet-katholieken oprecht beminnen, en wij behooren veel voor hen te bidden.

b. *Wat moeten wij in den omgang met de niet-katholieken vermijden?*

Wij moeten in den omgang met de niet-katholieken een al te groote gemeenzaamheid vermijden, en wij mogen geen deel nemen aan hunne kerkelijke handelingen.

319. a. *Wat leert ons Christus te doen jegens onze vijanden?*

Christus leert ons door zijn woord en voorbeeld: aan onze vijanden alle beledigingen te vergeven, voor hen te bidden en hun zelfs het kwaad met goed te vergelden.

b. Wie worden in de H. Schrift bijzonder in onze liefde aanbevolen?

In de H. Schrift worden bijzonder in onze liefde aanbevolen: armen, weduwen en weezen, en allen die in lichamelijken of geestelijken nood zijn.

VEERTIGSTE LES.

Over de goede werken.

320. *Wanneer beoefenen wij eene deugd?*

Wij beoefenen eene deugd, wanneer wij een goed werk doen.

321. *Zijn wij verplicht goede werken te doen?*

Wij zijn verplicht goede werken te doen, om daardoor den hemel te verdienen.

322. *Hoe moeten wij de goede werken doen om daardoor den hemel te verdienen?*

Om door de goede werken den hemel te verdienen, moeten wij ze doen in staat van genade en ter eere Gods.

323. *Zijn de goede werken, in staat van doodzonde verricht, vruchteloos?*

De goede werken, in staat van doodzonde verricht, zijn **niet geheel** vruchteloos; want zij zijn voor den zondaar het gewone middel tot bekeering.

324. a. *Is het noodig, bij elk goed werk de meening te maken, dat wij het doen ter eere Gods?*

Het is niet noodig bij elk goed werk de meening te maken, dat wij het doen ter eere Gods; het is voldoende onze werken van tijd tot tijd aan God op te dragen; en het is aan te raden, dit iederen morgen te doen.

b. Wat zijn werken van christelijke barmhartigheid?

Werken van christelijke barmhartigheid zijn die werken, waardoor men den naaste in zijnen nood uit liefde tot God bijstaat.

c. Hoevelerlei werken van barmhartigheid zijn er?

Er zijn tweeërlei werken van barmhartigheid: lichamelijke en geestelijke.

d. Welke zijn de lichamelijke werken van barmhartigheid?

De **lichamelijke** werken van barmhartigheid zijn deze zeven: de hongerigen spijzen, de dorstigen laven, de naakten kleeden, de vreemdelingen herbergen, de zieken bezoeken, de gevangenen verlosser, de dooden begraven.

e. Welke zijn de geestelijke werken van barmhartigheid?

De **geestelijke** werken van barmhartigheid zijn deze zeven: de zondaars vermanen, de onwetenden leeren, in moeilijkheden goeden raad geven, de bedroefden vertroosten, het onrecht geduldig lijden, de beledigingen vergeven, voor levenden en dooden bidden.

EEN EN VEERTIGSTE LES.

3. Over de christelijke volmaaktheid.

324 (bis) a. *Waarin bestaat de christelijke volmaaktheid?*

De christelijke volmaaktheid bestaat hierin, dat men iedere vrijwillige zonde vermijdt en de deugd volmaakt beoefent.

b. Welk is de weg om tot de volmaaktheid te komen?

De weg om tot de volmaaktheid te komen is de navolging van Christus, of het leven volgens den geest van Christus.

c. *Waaruit leeren wij den waren geest van Christus kennen?*
Wij leeren den waren geest van Christus vooral kennen uit zijn eigen woorden die de acht zaligheden genoemd worden.

d. *Zeg de acht zaligheden.*

1. Zalig zijn de armen van geest; want hun behoort het rijk der hemelen.
2. Zalig zijn de zachtmoedigen; want zij zullen de aarde bezitten.
3. Zalig zijn zij, die treuren; want zij zullen vertroost worden.
4. Zalig zijn zij, die hongeren en dorsten naar de rechtvaardigheid; want zij zullen verzadigd worden.
5. Zalig zijn de barmhartigen; want zij zullen barmhartigheid verwerven.
6. Zalig zijn de zuiveren van harte; want zij zullen God zien.
7. Zalig zijn de vreedzamen; want zij zullen kinderen Gods genoemd worden.
8. Zalig zijn zij, die vervolging lijden om de rechtvaardigheid; want hun behoort het rijk der hemelen.

e. *Welke middelen moet ieder christen aanwenden om tot de volmaaktheid te komen?*

- Om tot de volmaaktheid te komen, moet ieder christen:
1. gaarne bidden, vlijtig het woord Gods aanhooren en dikwijls de H. Sacramenten ontvangen;
 2. zich zelve standvastig beheerschen en verloochenen.

f. *Heeft Christus nog andere middelen aangeraden, om tot de christelijke volmaaktheid te komen?*

Om tot de christelijke volmaaktheid te komen, heeft Christus in het Evangelie nog buitengewone middelen aangeraden, welke wij daarom **Evangelische Raden** noemen.

g. *Welke zijn de Evangelische Raden?*

De Evangelische Raden zijn deze drie: vrijwillige armoede, eeuwige zuiverheid, volkomen gehoorzaamheid.

h. *Is het goed zich door geloften tot de Evangelische Raden te verbinden?*

Het is goed zich door geloften tot de Evangelische Raden te verbinden, als het geschiedt na rijp overleg en met volle vrijheid.

DERDE DEEL.

WELKE GENADEMIDDELEN WIJ MOETEN GEBRUIKEN.

TWEE EN VEERTIGSTE LES.

Over de goddelijke genade

*325. a. *Wat verstaan wij door goddelijke genade?*

Door goddelijke genade verstaan wij eene bovennatuurlijke gave, welke God ons tot onze zaligheid geeft, zonder onze verdiensten.

b. *Kunnen wij door onze natuurlijke krachten gelooven en de geboden onderhouden?*

Door onze natuurlijke krachten kunnen wij niet gelooven en ook niet de geboden onderhouden, zooals het ter zaligheid noodig is; maar de **bovennatuurlijke** hulp der goddelijke genade is ons daartoe volstrekt noodzakelijk.

*326. *Wie heeft voor ons de goddelijke genade verdiend?*

Jezus Christus heeft voor ons de goddelijke genade verdiend.

*327. *Hoeveleerlei is de goddelijke genade?*

De goddelijke genade is tweeërlei: de genade van bijstand en de heiligmakende genade.

*328. *Wat is de genade van bijstand?*

De **genade van bijstand** is eene bovennatuurlijke hulp, waardoor de Heilige Geest ons verstand verlicht en onzen wil beweegt en versterkt, om het kwade te laten en het goede te doen.

***329. Geeft God genade aan alle menschen?**

God geeft aan alle menschen minstens zoo-
veel genade, dat zij zalig kunnen worden.

330. Is de genade alleen voldoende om zalig te worden?

Om zalig te worden is de genade alleen niet voldoende, maar moeten wij met de genade medewerken.

***331. Wat is heiligmakende genade?**

De **heiligmakende genade** is eene bovennatuurlijke gave, waardoor God den mensch van de zonde zuivert, aan zijne ziel een bovennatuurlijk leven schenkt, hem aanneemt tot zijn kind en erfgenaam des hemels maakt.

***332. Wanneer ontvangt de mensch de heiligmakende genade voor het eerst?**

De mensch ontvangt de heiligmakende genade voor het eerst in het Doopsel.

***333. Waardoor verliezen wij de heiligmakende genade?**

Wij verliezen de heiligmakende genade door de doodzonde.

334. Waardoor kunnen wij de verloren heiligmakende genade terugbekomen?

De verloren heiligmakende genade kunnen wij terugbekomen:

1. door een volmaakt berouw;
2. door het Sacrament der Biecht.

335. Waardoor wordt de heiligmakende genade vermeerderd?

De heiligmakende genade wordt vermeerderd

1. door de Sacramenten, welke wij in staat van genade ontvangen;
2. door ieder goed werk, dat wij in staat van genade, ter eere Gods verrichten.

***336. Welke zijn de voornaamste middelen om de genade te verkrijgen?**

De voornaamste middelen om de genade te verkrijgen zijn:

1. de Sacramenten;
2. het H. Misoffer;
3. het gebed.

DRIE EN VEERTIGSTE LES.

Over de H. Sacramenten in het algemeen.

337. Wat is een Sacrament?

Een Sacrament is een uitwendig teeken, door Christus ingesteld, waardoor genade wordt aangeduid en gegeven.

338. Hoeveel Sacramenten heeft Christus ingesteld?

Christus heeft zeven Sacramenten ingesteld: het Doopsel, het Vormsel, het H. Sacrament des Altaars, de Biecht, het H. Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk.

339. Welke genaden geven de Sacramenten?

Alle Sacramenten geven de heiligmakende genade of vermeerdering daarvan; en elk Sacrament geeft bovendien bijzondere genaden van bijstand.

***340. a. Krijgen alle menschen, die de Sacramenten ontvangen, deze genaden?**

Niet alle menschen, die de Sacramenten ontvangen, krijgen deze genaden, maar alleen zij die ze geldig en waardig ontvangen.

b. Verliezen de Sacramenten hunne kracht door de onwaardigheid van den bedienaar?

De Sacramenten verliezen hunne kracht niet door de onwaardigheid van den bedienaar; want door de instelling van Christus ligt de kracht in het Sacrament zelf.

***341. Welke zonde doet hij, die een Sacrament onwaardig ontvangt?**

Hij, die een Sacrament onwaardig ontvangt, doet eene groote zonde van heiligschennis.

342. Hoe worden de Sacramenten onderscheiden?

— De Sacramenten worden onderscheiden:

1. in Sacramenten der dooden en Sacramenten der levenden;
2. in Sacramenten die wij maar eens, en Sacramenten, die wij meermalen ontvangen kunnen.

343. Welke zijn de Sacramenten der dooden?

— De Sacramenten der **dooden** zijn: het doopsel en de Biecht.

***344. Welke zijn de Sacramenten der levenden?**

De Sacramenten der **levenden** zijn: het Vormsel, het H. Sacrament des Altaars, het H. Oliesel, het Priesterschap en het Huwelijk.

345. Waarom worden het Doopsel en de Biecht genoemd Sacramenten der dooden?

Het Doopsel en de Biecht worden genoemd Sacramenten der **dooden**, omdat zij zijn ingesteld vooral voor hen, die het bovennatuurlijk **leven** der ziel **niet bezitten**.

***346. Waarom worden de vijf andere genoemd Sacramenten der levenden?**

De vijf andere worden genoemd Sacramenten

der **levenden**, omdat zij ingesteld zijn voor hen, die het bovennatuurlijk **leven** der ziel reeds **bezitten**.

347. In welken staat moeten wij de Sacramenten ontvangen?

De Sacramenten der levenden **moeten** wij ontvangen in staat van genade; maar het Doopsel en de Biecht **mogen** wij ontvangen in staat van doodzonde.

348. Wanneer zijn wij in staat van genade?

— Wij zijn in staat van genade, als wij zuiver zijn van doodzonde.

***349. a. Welke Sacramenten kunnen wij maar eens ontvangen?**

Het Doopsel, het Vormsel en het Priesterschap kunnen wij maar eens ontvangen.

b. Waarom kunnen het Doopsel, het Vormsel en het Priesterschap maar eens ontvangen worden?

Het Doopsel, het Vormsel en het Priesterschap kunnen maar eens ontvangen worden, omdat zij een eeuwigdurend merkteeken in de ziel drukken.

c. Waarom worden de Sacramenten met ceremoniën of plechtigheden toegediend?

De Sacramenten worden met ceremoniën of plechtigheden toegediend, om onzen eerbied op te wekken en om ons de uitwerking der Sacramenten duidelijk voor oogen te stellen.

VIER EN VEERTIGSTE LES.

Over het Doopsel.

350. Welk is het eerste en noodzakelijkste Sacrament?

— Het eerste en noodzakelijkste Sacrament is het Doopsel.

351. *Waarom is het Doopsel het eerste Sacrament?*

Het Doopsel is het **eerste** Sacrament, omdat wij vóór het Doopsel geen ander Sacrament kunnen ontvangen.

352. *Waarom is het Doopsel het noodzakelijkste Sacrament?*

Het Doopsel is het **noodzakelijkste** Sacrament, omdat niemand zonder het Doopsel kan zalig worden.

353. *Waarom kan niemand zonder het Doopsel zalig worden?*

Niemand kan zonder het Doopsel zalig worden, omdat alle menschen geboren worden met de erfzonde, die alleen door het Doopsel vergeven wordt.

354. *Wat is het Doopsel?*

Het Doopsel is het Sacrament, dat door de afwassing met water en de aanroeping der Allerheiligste Drieëenheid den mensch tot kind Gods en tot christen maakt.

355. *Wie is de bedienaar van het Doopsel?*

De gewone bedienaar van het Doopsel is de priester; maar in tijd van nood mag en moet een ieder doopen.

356. *Waarmede moeten wij doopen?*

Wij moeten doopen met natuurlijk water

357. *Welke woorden moeten wij zeggen bij het doopen?*

Bij het doopen moeten wij zeggen: „Ik doop u in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.”

358. *Hoe moeten wij doopen?*

Een en dezelfde persoon moet het water uitstorten **over het hoofd van den doopeling**, of zoo dit onmogelijk is, over een ander deel van het lichaam, en **terwijl het water vloeit**, moet hij zeggen: „Ik doop u in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.”

359. *Wat verkrijgen wij door het Doopsel?*

Door het Doopsel verkrijgen wij:

1. vergiffenis van de erfzonde en van de zonden, die vóór het Doopsel bedreven zijn;
2. kwijschelding van alle straffen der zonden;
3. de heiligmakende genade, de bovennatuurlijke deugden, en genaden van bijstand om een christelijk leven te leiden.

360. a. *Wat beloven wij bij het Doopsel?*

Bij het Doopsel beloven wij:

1. de katholieke leer te gelooven en te be-lijden;
2. den duivel te verzaken met al zijne werken en ijdelheden.

b. *Hoe hebben wij de doopbeloften afgelegd?*

Wij hebben de doopbeloften afgelegd door peter en meter.

c. *Waartoe zijn peter en meter verplicht?*

Peter en meter zijn verplicht te zorgen, dat hun petekind in den katholieken godsdienst wordt opgevoed en zich christelijk gedraagt.

d. *Kan het Sacrament des Doopsels somtijds vervangen worden?*

Het Sacrament des Doopsels kan vervangen worden door het Doopsel van begeerte, of door het Doopsel des bloeds, — maar alleen wanneer men niet in de gelegenheid is het doopsel des waters te ontvangen

e. Wat is het Doopsel van begeerte?

Het Doopsel van begeerte is een akte van volmaakte liefde tot God met het verlangen om gedoopt te worden.

e. Waarin bestaat het Doopsel des bloeds?

Het Doopsel des bloeds bestaat hierin, dat iemand, die niet gedoopt is, den marteldood voor Christus sterft.

VIJF EN VEERTIGSTE LES.

Over het Vormsel.

***361. Wat is het Vormsel?**

Het Vormsel is het Sacrament, dat door de handoplegging, de zalving met chrisma en het gebed van den Bisschop de genade geeft, om het geloof standvastig te belijden.

***362. a. Door wien wordt het Vormsel toegediend?**
Het Vormsel wordt toegediend door den Bisschop.

b. Hoe dient de Bisschop het Vormsel toe?

De Bisschop smeekt over alle vormelingen den Heiligen Geest af; legt daarna aan ieder hunner de hand op, zalft hem het voorhoofd met het chrisma, en zegt te gelijker tijd: „Ik teeken u met het teeken des kruises en sterk u met het chrisma des heils, in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes. Amen.”

c. Is het Vormsel noodzakelijk ter zaligheid?

Het Vormsel is niet noodzakelijk ter zaligheid; maar wie het uit nalatigheid niet ontvangt, berooft zich van groote genaden en maakt zich aan zonde schuldig.

***363. Wat ontvangen wij door het Vormsel?**

Door het Vormsel verkrijgen wij vermeerdering van heiligmakende genade, ontvangen wij den Heiligen Geest, die op eene bijzondere wijze met zijne zeven gaven tot ons komt en ons met zijne genade sterkt, om het geloof standvastig te belijden.

***364. Waarom worden ons bij het Doopsel en bij het Vormsel namen van Heiligen gegeven?**

Bij het Doopsel en bij het Vormsel worden ons namen van Heiligen gegeven, om ons onder hunne bescherming te stellen, en om ons op te wekken hunne deugden na te volgen.

ZES EN VEERTIGSTE LES.

Over het H. Sacrament des Altaars.

§ 1. De instelling.

365. Welk is het waardigste Sacrament?

—Het waardigste Sacrament is het H. Sacrament des Altaars.

366. Waarom is het H. Sacrament des Altaars het waardigste Sacrament?

Het H. Sacrament des Altaars is het **waardigste** Sacrament, omdat Christus zelf daarin tegenwoordig is.

367. Wat is het H. Sacrament des Altaars?

—Het H. Sacrament des Altaars is het Sacrament, waarin onder de gedaanten van brood en wijn Christus zelf tegenwoordig is.

368. a. Wat verstaan wij door gedaanten van brood en wijn?

Door **gedaanten** van brood en wijn verstaan wij de kleur, den reuk, den smaak, en alles wat onze zintuigen waarnemen aan brood en wijn.

b. Hoe heeft Christus het H. Sacrament des Altaars beloofd?
Christus heeft het H. Sacrament des Altaars beloofd door de woorden, welke Hij sprak na de wonderbare broodvermenigvuldiging: „**Het brood, dat ik u geven**

zal, is mijn Vleesch;... mijn Vleesch is waarlijk spijs en mijn Bloed is waarlijk drank." (Joan. VI).

369. a. Wanneer heeft Christus het H. Sacrament des Altaars ingesteld?

Christus heeft het H. Sacrament des Altaars ingesteld den avond vóór zijn lijden, bij het laatste Avondmaal.

Witte Donderdag.

b. Hoe heeft Christus het H. Sacrament des Altaars ingesteld?

Toen Christus het H. Sacrament des Altaars instelde, nam Hij het brood, zeggende en brak het, en gaf het aan zijne leerlingen, zeggende: „**Neemt en eet; dit is mijn Lichaam.**” Daarna nam hij den kelk met wijn, zeggende dien en gaf hem aan zijne leerlingen, zeggende: „**Drinkt allen hieruit; dit is mijn bloed. Doet dit te mijner gedachtenis.**” (Matth. XXVI, Luc. XXII)

c. Wat geschiedde er door de woorden van Christus: „dit is mijn Lichaam — dit is mijn Bloed”?

Door de woorden van Christus: „dit is mijn Lichaam — dit is mijn Bloed” werden brood en wijn veranderd in het Lichaam en Bloed van Christus; van brood en wijn bleven alleen de **gedaanten** over.

d. Welke macht en welken plicht gaf Christus door de woorden: „doet dit te mijner gedachtenis”?

Door de woorden: „doet dit te mijner gedachtenis” gaf Christus aan zijne Apostelen en aan alle priesters de macht en den plicht, hetzelfde te doen wat Hij gedaan had, namelijk: brood en wijn te veranderen in zijn H. Lichaam en Bloed.

e. Wanneer oefenen de priesters deze macht uit?

De priesters oefenen deze macht uit in de H. Mis wanneer zij over brood en wijn de woorden van Christus uitspreken: „**Dit is mijn Lichaam — dit is mijn Bloed.**”

370. Met welk doel heeft Christus het H. Sacrament des Altaars ingesteld?

Christus heeft het H. Sacrament des Altaars ingesteld:

1. om altijd onder ons tegenwoordig te zijn, en ons te herinneren aan zijn H. lijden;
2. om in de H. Communie het voedsel onzer ziel te zijn;
3. om in de H. Mis zich voortdurend voor ons op te offeren.

ZEVEN EN VEERTIGSTE LES.

§ 2. De tegenwoordigheid van Christus in het H. Sacrament.

371. Hoe is Christus in het H. Sacrament tegenwoordig?

Christus is in het H. Sacrament tegenwoordig onder de gedaanten van brood en wijn, met zijne Godheid en geheel zijne Menschheid, dezelfde, die verheerlijkt in den hemel is.

372. Waardoor komt Christus in het H. Sacrament tegenwoordig?

Christus komt in het H. Sacrament tegenwoordig door de woorden van de consecratie, die de priester in de H. Mis over brood en wijn uitsprekt.

373. Wat is er op het altaar vóór de consecratie?

Vóór de consecratie is er op het altaar brood en wijn.

374. Wat is er op het altaar na de consecratie?

Na de consecratie is er op het altaar het Lichaam en Bloed van Christus, Christus zelf.

*375. *Blijft er na de consecratie nog brood of wijn over?*

Na de consecratie blijft er geen brood of wijn over, maar blijven alleen de gedaanten van brood en wijn.

*376. *Is onder de gedaante van brood alleen het Lichaam van Christus, en onder de gedaante van wijn alleen het Bloed van Christus tegenwoordig?*

Onder de gedaante van brood en ook onder de gedaante van wijn zijn het Lichaam en Bloed van Christus beide geheel tegenwoordig.

*377. *Als de priester de H. Hostie breekt, wordt dan ook Christus zelf verdeeld?*

Als de priester de H. Hostie breekt, wordt niet Christus zelf, maar alleen de **gedaante** van brood verdeeld, en blijft Christus geheel onder ieder deel tegenwoordig.

*378. *Hoelang blijft Christus in het H. Sacrament tegenwoordig?*

Christus blijft in het H. Sacrament tegenwoordig, zoolang de gedaante van brood of wijn blijft bestaan.

379. *Hoe moeten wij Christus in het H. Sacrament vereeren?*

Wij moeten Christus in het H. Sacrament vereeren, door hem:

1. met diepen eerbied te aanbidden;
2. voor zijne liefde en zijn H. lijden te danken
3. vol vertrouwen om zijne genade te bidden.

H. Sacramentsdag, Feest van gedurige aanbidding, Veertigurengebed, Witte Donderdag, Feest van het Goddelijk Hart.

ACHT EN VEERTIGSTE LES.

§ 3. De H. Communie.

380. *Wat ontvangen wij in de H. Communie?*

In de H. Communie ontvangen wij het Lichaam en Bloed van Christus tot voedsel onzer ziel.

381. *Wat wordt er vereischt om waardig te communiceeren?*

Om waardig te communiceeren wordt vereischt dat wij:

1. zuiver zijn van doodzonde;
2. nuchter zijn van 's nacht twaalf uur.

*382. *a. Ontvangt ook hij, die in staat van doodzonde te Communie gaat, het Lichaam en Bloed van Christus?*

Wie in staat van doodzonde te communie gaat, ontvangt waarachtig het Lichaam en Bloed van Christus, maar maakt zich daardoor schuldig aan eene vreeselijke doodzonde van heiligschennis.

b. Mogen wij somtijds de H. Communie ontvangen zonder nuchter te zijn?

Wij mogen de H. Communie ontvangen zonder nuchter te zijn:

1. in gevaar van sterven;
2. in langdurige ziekte, naar beoordeeling van den biechtvader.

383. *Welke genade geeft ons de H. Communie?*

1. De H. Communie vermeerderd in ons de heiligmakende genade;
2. zij verzwakt onze booze neigingen en geeft ons lust en kracht tot het goede;
3. zij zuivert ons van de dagelijksche zonde en behoedt ons voor de doodzonde;
4. zij is het onderpand onzer glorievolle verrijzenis en eeuwige zaligheid.

Waarom werkt de H. Communie zoo buitengewone genaden in ons uit?

De H. Communie werkt zoo buitengewone genaden in ons uit, omdat zij ons op de innigste wijze vereenigt met Christus, die de Bron van alle genaden is.

384. *Hoe behooren wij ons tot de H. Communie voor te bereiden?*

Wij behooren ons tot de H. Communie voor te bereiden door oefeningen van geloof en aanbidding, van nederigheid en berouw, van hoop en liefde, en bijzonder van vurig verlangen.

***385.** *Wat behooren wij te doen na de H. Communie?*

Na de H. Communie behooren wij minstens een kwartier door te brengen met Jezus te aanbidden en te danken en zijne genaden af te smeeken.

386. *Wanneer zijn wij verplicht de H. Communie te ontvangen?*

Wij zijn verplicht de H. Communie te ontvangen:

1. ééns in het jaar, gedurende den Paaschtijd;
2. als men in gevaar is van sterven.

***387.** *Voldoen wij aan het verlangen van Christus door slechts eens in 't jaar de H. Communie te ontvangen?*

Wij voldoen niet aan het verlangen van Christus door slechts eens in 't jaar de H. Communie te ontvangen; Christus verlangt, dat wij zeer dikwijls, ja zelfs dagelijks communiceeren.

NEGEN EN VEERTIGSTE LES.

§ 4. Het H. Misoffer.

388. a. *Heeft Christus het H. Sacrament des Altaars ingesteld alleen als voedsel onzer zielen?*

Christus heeft het H. Sacrament des Altaars

ingesteld niet alleen als voedsel onzer zielen, maar ook als Offer van het Nieuw Verbond.

b. *Wat is een offer?*

Een offer is eene zichtbare gave, die door een priester aan God wordt opgedragen, om Hem als onzen oppersten Heer te erkennen en te aanbidden.

c. *Heeft men altijd offers opgedragen?*

Van het begin der wereld af heeft men offers aan God opgedragen, en in het Oud Verbond had God dit uitdrukkelijk voorgeschreven.

***389.** *Welk is het Offer van het Nieuw Verbond?*

Het Offer van het Nieuw Verbond is Jezus Christus zelf.

***390.** *Wanneer offert Christus zich op?*

Na zich eenmaal voor ons op bloedige wijze geofferd te hebben aan het kruis, offert Christus zich dagelijks op onbloedige wijze in de H. Mis.

***391. a.** *Is dan het H. Misoffer hetzelfde als het Kruisoffer?*

Het H. Misoffer is **hetzelfde** als het Kruisoffer, alleen **de wijze** van offeren **verschilt**.

b. *Welk is het onderscheid tusschen het Offer des Kruises en het Offer der H. Mis?*

Tusschen het Offer des Kruises en het Offer der H. Mis is dit onderscheid:

1. Aan het kruis heeft Christus zich op **bloedige** wijze geofferd, in de H. Mis offert Hij zich op **onbloedige** wijze **door den priester**.
2. aan het kruis heeft Christus voor ons alle genaden **verdiend**; in de H. Mis worden de **verdiensten** van het Kruisoffer op ons **toegepast**.

392. *Wat is de H. Mis?*

De H. Mis is het onbloedig Offer van het Nieuw Verbond, waarin Christus zich zelf onder de gedaanten van brood en wijn aan zijn Hemelschen Vader opoffert door den priester

393. Welke zijn de drie voornamen deelen der H. Mis?

De drie voornamen deelen der H. Mis zijn:
de **offerande** van brood en wijn, de **consecratie**
en de **communie** of **nuttiging**.

***394. Wanneer geschiedt de offerande van brood en wijn?**

De offerande van brood en wijn geschiedt na het evangelie, zoodra de priester den kelk ontdekt heeft.

395. Wanneer geschiedt de consecratie?

De consecratie geschiedt in het midden der H. Mis, onmiddellijk voordat de priester de H. Hostie en den kelk ter aanbidding opheft.

***396. Wanneer geschiedt de communie of nuttiging?**

De communie of nuttiging geschiedt op het einde der H. Mis, wanneer de priester het Lichaam en Bloed van Christus nuttigt.

397. Welk is het voornaamste deel der H. Mis?

Het voornaamste deel der H. Mis is de consecratie.

398. Waarom is de consecratie het voornaamste deel der H. Mis?

De consecratie is het voornaamste deel der H. Mis, omdat door de consecratie brood en wijn veranderd worden in het Lichaam en Bloed van Christus.

399. a. Met welk doel heeft Christus de H. Mis ingesteld?

Christus heeft de H. Mis ingesteld:

1. om het kruisoffer op onbloedige wijze onder ons te hernieuwen

2. om de gedenken aan het Kruisoffer onder ons levendig te houden;

3. om de vruchten van het Kruisoffer op ons toe te passen.

b. Waarom is het voordeelig, dagelijks de H. Mis bij te wonen?

Het is voordeelig dagelijks de H. Mis bij te wonen, omdat wij door de H. Mis:

1. God als onzen Heer erkennen en aanbidden;
2. God danken voor zijne weldaden;
3. aan God voldoening geven en vergiffenis vragen voor de zonden;
4. vele weldaden van God verkrijgen.

400. Welke weldaden kunnen wij door de H. Mis verkrijgen?

Door de H. Mis kunnen wij verkrijgen veel vuldige genaden en gunsten voor ons zelve en voor anderen, ook voor de zielen in het vagevuur.

VIJFTIGSTE LES.**Over de Biecht.****§ 1. De Biecht in het algemeen.****401. Wat is het Sacrament der Biecht?**

Het Sacrament der Biecht is het Sacrament, waarin de zonden, die na het Doopsel gedaan zijn, door de priesterlijke macht vergeven worden.

***402. a. Wanneer heeft Christus de Biecht ingesteld?**

Christus heeft de Biecht ingesteld op den dag zijner verrijzenis, toen Hij tot zijne Apostelen zeide „Ontvangt den Heiligen Geest; wier zonden gij zult vergeven, hun zijn zij vergeven; en wier zonden gij zult houden, hun zijn zij gehouden”

b. *Wat verkrijgen wij door het Sacrament der Biecht?*
Door het Sacrament der Biecht verkrijgen wij:

1. vergiffenis van de zonden, die na het Doopsel bedreven zijn;
2. kwijtschelding van de eeuwige straf der zonden;
3. geheele of gedeeltelijke kwijtschelding van de tijdelijke straffen;
4. de heiligmakende genade of vermeerdering daarvan;
5. herleving van de verdiensten, welke wij door de doodzonde verloren hadden;
6. genade van bijstand om niet meer te zondigen.

*403. *Wie moeten Biechten?*

Biechten moeten allen, die na het Doopsel eene doodzonde gedaan hebben.

*404. *Wanneer zijn wij verplicht te biechten?*

— Wij zijn verplicht te biechten:

1. volgens het gebod der H. Kerk, ten minste ééns in 't jaar;
2. als wij in gevaar zijn van sterven.

*405. a. *Is het raadzaam dikwijls te biechten?*

Het is raadzaam dikwijls te biechten; en vooral zijne biecht niet lang uit te stellen, als men in doodzonde gevallen is.

b. *Hoe worden de zonden in de Biecht vergeven?*

De zonden worden in de Biecht vergeven door de absolutie van den priester: „Ik ontbind u van uwe zonden in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes. Amen.”

*406. *Wat wordt er vereischt van den biechteling?*

— Van den biechteling wordt vereischt berouw, belijdenis en voldoening.

*407. *Welk is het noodzakelijkste vereischte in den biechteling?*

Het noodzakelijkste vereischte in den biechteling is het berouw.

*408. *Waarom is het berouw het noodzakelijkste vereischte in den biechteling?*

Het berouw is het noodzakelijkste vereischte in den biechteling, omdat men zonder berouw nooit vergiffenis van de zonden verkrijgen kan.

EEN EN VIJFTIGSTE LES.

§ 2. Het Berouw.

*409. *Wanneer hebben wij een goed berouw?*

Wij hebben een goed berouw, als wij onze zonden betreuren en verfoeien, omdat wij God beleedigd hebben, en het vaste voornemen maken van niet meer te zondigen.

*410. *Is het voor een waar berouw voldoende een akte van berouw op te zeggen?*

Een akte van berouw **opzeggen** is voor een waar berouw niet voldoende; het berouw moet **van harte** gemeend zijn.

*411. *Over welke zonden moeten wij in de Biecht berouw hebben?*

Wij moeten in de Biecht berouw hebben ten minste over **alle doodzonden**, waaraan wij schuldig zijn.

*412. *Hoe groot moet de droefheid over onze zonden zijn?*

De droefheid over onze zonden moet zoo groot zijn, dat wij ze als het grootste kwaad betreuren en verfoeien.

*413. *Hoedanig moet het voornemen zijn van niet meer te zondigen?*

Het voornemen van niet meer te zondigen moet zoo vast en sterk zijn, dat wij bereid zijn de middelen te gebruiken, die noodig zijn om de zonden te vermijden.

414. a. Welk middel is vooral noodzakelijk om de zonde te vermijden?

Om de zonde te vermijden is het vooral noodzakelijk de naaste gelegenheden te vluchten.

b. Wat verstaan wij door naaste gelegenheid tot zonde? Door **naaste gelegenheid tot zonde** verstaan wij personen, plaatsen of zaken, waardoor wij groot gevaar lopen in zonde te vallen.

415. Is de Biecht goed, als wij de naaste gelegenheid tot zonde niet vermijden willen?

Als wij de naaste gelegenheid tot doodzonde niet vermijden willen, is de Biecht niet goed, en is de absolutie van den priester ongeldig.

*416. Hoeveelerlei is het berouw?

Het berouw is tweeërlei: het onvolmaakt en het volmaakt berouw.

*417. Wanneer is het berouw onvolmaakt?

Het berouw is onvolmaakt, als het hoofdzakelijk voortkomt uit **vrees** voor God, die ons om de zonden straffen zal.

*418. Wanneer is het berouw volmaakt?

Het berouw is volmaakt, als het voortkomt uit **liefde** tot God, omdat wij door de zonden God hebben beledigd, die oneindig volmaakt en beminnelijk in zich zelve is.

*419. Welk berouw is voldoende voor een goede Biecht?

Voor een goede Biecht is het onvolmaakt berouw voldoende.

*420. Welke bijzondere kracht heeft het volmaakt berouw?

Door het volmaakt berouw krijgen wij vergiffenis van de doodzonden, ook buiten de Biecht.

421. Moeten wij na een volmaakt berouw de doodzonden nog biechten?

Na een volmaakt berouw moeten wij de doodzonden nog biechten, want God wil, dat alle doodzonden, die na het Doopsel gedaan zijn, gebiecht worden.

TWEE EN VIJFTIGSTE LES.

§ 3. De belijdenis en de voldoening.

422. a. Welke zonden moeten wij biechten?

Wij moeten **alle doodzonden** biechten waaraan wij ons schuldig kennen en die wij nog niet in eene goede Biecht beleden hebben.

b. Wat is de belijdenis?

De belijdenis is de rouwmoedige bekentenis van onze zonden aan den biechtvader om vergiffenis te bekomen.

423. a. Is het noodzakelijk ook de dagelijksche zonden te biechten?

De dagelijksche zonden biechten is niet noodzakelijk, maar wel nuttig.

b. Waarom is het niet noodzakelijk de dagelijksche zonden te biechten?

Het is niet noodzakelijk de dagelijksche zonden te biechten, omdat ze ook zonder de Biecht kunnen vergeven worden.

424. Is het voldoende alleen te biechten, welke doodzonden wij gedaan hebben?

Het is niet voldoende alleen te biechten, **welke** doodzonden wij gedaan hebben; wij moeten er ook bijvoegen:

1. **hoe dikwijls** wij die doodzonden gedaan hebben;
2. die **omstandigheden**, welke de zonde van soort veranderen.

425. *Doen wij groot kwaad, als wij vrijwillig eene doodzonde in de Biecht verzwijgen?*

Als wij vrijwillig, b.v. uit vrees of schaamte, eene doodzonde in de Biecht verzwijgen, doen wij een groote zonde van heiligschennis. en krijgen wij ook geen vergiffenis van de andere zonden, die wij wel gebiecht hebben.

426. *Hoe zullen wij in de Biecht gemakkelijk alle vrees en schaamte overwinnen?*

Wij zullen in de Biecht gemakkelijk alle vrees of schaamte overwinnen, als wij bedenken:

1. dat de biechtvader tot eeuwige geheimhouding verplicht is;
2. dat de biechtvader de plaats bekleedt van Christus, die vol liefde is jegens de zondaars;
3. dat het beter is onze zonden in het geheim te belijden dan er eeuwig beschaamd over te moeten zijn.

427. *Wat moet men doen, als men vrijwillig eene doodzonde verzwegen heeft?*

Als men vrijwillig eene doodzonde verzwegen heeft, moet men:

1. die verzwegen doodzonde biechten, en ook alle doodzonden, welke men na de laatste goede biecht bedreven heeft;
2. zeggen, hoe dikwijls men intusschen onwaardig heeft gebiecht, gecommuniceerd of andere Sacramenten ontvangen.

428. *Is de Biecht goed, als men na een ernstig onderzoek des gewetens eene doodzonde vergeten heeft?*

Als men na een ernstig onderzoek des gewetens eene doodzonde vergeten heeft, is de Biecht

goed, en wordt ook de vergeten doodzonde vergeven.

429. *Moet men de vergeten doodzonde nog biechten?*
Men moet de vergeten doodzonde, als men ze later indachtig wordt, in de eerstvolgende Biecht belijden,

430. *Kunnen wij ook de absolutie ontvangen als wij alleen dagelijksche zonden biechten?*

Wij kunnen de absolutie ontvangen, als wij alleen dagelijksche zonden biechten, doch niet zonder een oprecht berouw daarover te hebben.

431. *Wat is raadzaam, als men alleen dagelijksche zonden te biechten heeft?*

Als wij alleen dagelijksche zonden te biechten hebben, is het raadzaam een berouw te wekken over eene zonde van ons vroeger leven, en deze opnieuw te biechten.

432. a. *Wat moeten wij doen na de Biecht?*

Na de Biecht moeten wij de penitentie of voldoening volbrengen, welke de biechtvader heeft opgelegd.

b. Waartoe dient de penitentie?

De penitentie dient:

1. tot uitboeting van de tijdelijke straffen der zonde;
2. tot een hulpmiddel om niet meer in de zonde te vallen.

433. *Doen wij zonde, als wij de opgelegde penitentie niet volbrengen?*

Wij doen zonde, als wij vrijwillig de opgelegde penitentie niet volbrengen.

DRIE EN VIJFTIGSTE LES.

§ 4. De manier van biechten.

*434. Wat moeten wij doen, als wij te biechten gaan?

Als wij te biechten gaan, moeten wij:

1. den Heiligen Geest vurig bidden, om onze zonden te kennen, er een waar berouw over te hebben en ze goed te belijden
2. ons geweten onderzoeken;
3. een goed berouw verwekken;
4. onze zonden belijden;
5. de opgelegde penitentie volbrengen.

435. Hoe onderzoeken wij ons geweten?

Wij onderzoeken ons geweten, door na te denken, of wij door gedachten of begeerten, door woorden of werken, of door verzuim gezondigd hebben tegen de geboden van God en van de H. Kerk, of tegen de plichten van onzen staat.

436. Waarop moeten wij bij het gewetensonderzoek vooral letten?

Bij het gewetensonderzoek moeten wij er vooral op letten, op welke plaatsen wij geweest zijn en met welke personen wij hebben omgegaan.

*437. Hoe zullen wij ons het best tot berouw opwekken?

Wij zullen ons het best tot berouw opwekken, door ernstig te overdenken:

1. dat wij door de zonde Gods rechtvaardige straffen verdiend hebben;
2. dat Jezus, om voor de zonde te boeten, vreeselijk geleden en den kruisdood ondergaan heeft;

3. dat wij door de zonde God hebben beleedigd, die onze grootste weldoener, en oneindig volmaakt en beminnelijk in zich zelf is.

*438. Hoe beginnen wij onze belijdenis?

Wij beginnen onze belijdenis met den zegen te vragen en te zeggen: „ik belijd mijne schuld voor den almachtigen God en voor u, Vader; mijne laatste biecht is geweest...”

*439. Hoe eindigen wij onze belijdenis?

Wij eindigen onze belijdenis met de woorden: „deze en al mijne zonden zijn mij van harte leed; ik beschuldig mij daarvan en vraag ootmoedig de H. absolutie”.

440. Wat behooren wij te doen, terwijl de biechtvader de absolutie geeft?

Terwijl de biechtvader de absolutie geeft, behooren wij een akte van berouw te bidden.

VIER EN VIJFTIGSTE LES.

Over het H. Oliesel.

441. a. Wat is het H. Oliesel?

Het H. Oliesel is het Sacrament, dat door de zalving met H. Olie en het gebed des priesters aan de zieken genade en sterkte geeft.

b. Hoe dient de priester het H. Oliesel toe?

De priester zalft de vijf zintuigen van den zieke met H. Olie, terwijl hij bidt: „Door deze H. zalving en zijne goedertierenste barmhartigheid vergeve u de Heer al hetgeen gij misdaan hebt door het gezicht. Amen”....

442. a. Aan welke zieken moet het H. Oliesel toegediend worden?

Het H. Oliesel moet toegediend worden aan

de geloovigen, die tot het gebruik van het verstand zijn gekomen en wegens ziekte of ouderdom in gevaar zijn van sterven.

b. Wanneer moet de priester bij den zieke geroepen worden?

De priester moet bij den zieke geroepen worden, zoodra de ziekte gevaarlijk wordt, en nooit mag men het uiterste gevaar afwachten.

***443.** *Hoe dikwijls mogen wij het H. Oliesel ontvangen?*

Het H. Oliesel mogen wij maar eens in hetzelfde stervensgevaar ontvangen; doch indien dit geweken is en terugkeert, dan mogen en moeten wij het H. Oliesel opnieuw ontvangen.

444. *a. In welken staat moeten wij het H. Oliesel ontvangen?*

Wij moeten het H. Oliesel ontvangen in staat van genade.

b. Met welke gevoelens moet de zieke het H. Oliesel ontvangen?

De zieke moet het H. Oliesel ontvangen met gevoelens van geloof, hoop en liefde, doch bijzonder van berouw over zijne zonden en met geheele onderwerping aan Gods H. Wil.

445. *a. Welke zijn de voornaamste uitwerkselen van het H. Oliesel?*

1. Het H. Oliesel vermeerdert de heiligmakende genade;
2. het vergeeft de dagelijksche zonden en ook de doodzonden, als de zieke niet meer in staat is te biechten;
3. het versterkt den zieke, om het lijden geduldig te verdragen, en de bekoringen te overwinnen;
4. het helpt den zieke tot de gezondheid, als het hem zalig is.

b. Waarvoor behooren de huisgenooten te zorgen, als aan een zieke de laatste HH. Sacramenten worden toegediend?
Als aan een zieke de laatste H. Sacramenten worden toegediend, dan behooren de huisgenooten te zorgen, dat nabij het ziekbed een tafel staat, bedekt met een witten doek, en daarop een kruisbeeld, een brandende waskaars, wijwater, eenige watten en een weinig drinkwater.

c. Welk voordeel verleent de pauselijke zegen, welken de priester na het H. Oliesel geeft?

De pauselijke zegen, welken de priester na het H. Oliesel geeft, verleent aan den zieke een vollen aflaat op het oogenblik van sterven.

d. Wat moet de zieke doen om den vollen aflaat van dien pauselijken zegen te verdienen?

Om den vollen aflaat van dien pauselijken zegen te verdienen, moet de zieke:

1. een akte van berouw en liefde verwekken;
2. het lijden en den dood met onderwerping aan Gods H. Wil tot uitboeting zijner zonden aannemen;
3. den zoeten Naam „Jezus” met den mond of ten minste met het hart godvruchtig aanroepen.

VIJF EN VIJFTIGSTE LES

Over het Priesterschap.

***446.** *Wat is het Priesterschap?*

Het priesterschap is het Sacrament, dat door de oplegging der handen en het gebed van den Bisschop aan de bedienaren der H. Kerk macht en genade verleent, om hun ambt naar behooren uit te oefenen.

447. *Welke is de voornaamste macht van den priester?*

De voornaamste macht van den priester is de macht, om het H. Misoffer op te dragen en de zonden te vergeven.

448. *Wie kan het Priesterschap toedienen?*

Alleen de Bisschop kan het Priesterschap toedienen.

449. *a. Wat zijn de geloovigen aan hunne priesters verschuldigd?*

De geloovigen zijn aan hunne priesters, als dienaren en gezanten van God, eerbied en gehoorzaamheid verschuldigd, en moeten in hun levensonderhoud voorzien.

b. Behooren wij God om waardige priesters te bidden?

Wij behooren God vurig om waardige priesters te bidden; want waardige priesters dragen zeer veel bij tot eer van God en tot heil der zielen.

Quatertemperdagen.

ZES EN VIJFTIGSTE LES.

Over het Huwelijk.

450. *a. Wat is het Huwelijk?*

Het Huwelijk is het Sacrament, waardoor man en vrouw zich tot echtgenooten verbinden, en genade ontvangen, om de plichten van den huwelijken staat naar behooren te vervullen.

b. Wie heeft het Huwelijk ingesteld?

God zelf heeft het huwelijk ingesteld in het aardisch paradijs, en Christus heeft het tot een Sacrament verheven.

451. *Kan en mag het huwelijk met iedereen worden aangegaan?*

Het huwelijk kan en mag niet met iedereen worden aangegaan; want er zijn eenige beletselen, die het Huwelijk **ongeldig** en andere beletselen, die het Huwelijk **ongeeoorloofd** maken.

452. *a. Noem eenige personen, met wie het huwelijk niet geldig kan worden aangegaan.*

Het Huwelijk kan **niet geldig** worden aangegaan:

1. met niet-gedoopten;
2. met gehuwden;
3. met bloedverwanten en aangehuwden in de verboden graden;
4. met degenen, aan wie men door het Doopsel geestelijk verwant geworden is.

b. Welk is het voornaamste beletsel dat het Huwelijk ongeoorloofd maakt?

Het voornaamste beletsel dat het Huwelijk **ongeeoorloofd** maakt, is het verschil van godsdienst tusschen een katholiek en een gedoopten protestant of schismatiek. (*Gemengd Huwelijk.*)

c. Waarom wordt het gemengd Huwelijk zoo streng door de H. Kerk afgekeurd en verboden?

Het gemengd Huwelijk wordt zoo streng door de H. Kerk afgekeurd en verboden:

1. omdat het verschil van godsdienst tusschen gehuwden meestal een beletsel is voor het huiselijk geluk;
2. omdat door zulk Huwelijk de katholieke man of vrouw in gevaar komt het geloof te verliezen of daarin onverschillig te worden;
3. omdat het zeer moeilijk is in zulk Huwelijk de kinderen katholiek op te voeden.

453. *a. In welken staat moet het Huwelijk worden aangegaan?*

Het Huwelijk moet worden aangegaan in staat van genade.

b. Welk is de beste voorbereiding tot een gelukkig Huwelijk?

De beste voorbereiding tot een gelukkig Huwelijk is:

1. een kuisch en deugdzaam leven;
2. eene eerbare, niet te langdurige verkeer, **begonnen** met toestemming der ouders;
3. het gebed en het dikwijls ontvangen der H. Sacramenten.

454. a. Voor wie moet het Huwelijk gesloten worden om geldig te zijn?

Om geldig te zijn moet het Huwelijk gesloten worden **voor den pastoor** der parochie of voor een priester door dien pastoor gemachtigd, en **voor twee getuigen**.

b. Wat is het Burgerlijk Huwelijk?

Het Burgerlijk Huwelijk is het Huwelijk, dat wordt aangegaan voor den ambtenaar van den burgerlijken stand.

c. het Burgerlijk Huwelijk tusschen katholieken een geldig Huwelijk?

Het Burgerlijk Huwelijk tusschen katholieken is geen geldig Huwelijk.

d. Is ook het gemengd Huwelijk dat alleen burgerlijk wordt aangegaan, een ongeldig Huwelijk?

Ook het gemengd Huwelijk, dat alleen burgerlijk wordt aangegaan, is een ongeldig Huwelijk.

e. Welke zijn de plichten der gehuwden?

De plichten der gehuwden zijn:

1. in liefde en huwelijkstrouw samen leven;
2. elkander helpen om heilig te leven;
3. hunne kinderen christelijk opvoeden.

455. Hoe wordt het Huwelijk ontbonden?

Het Huwelijk wordt **alleen door den dood** ontbonden; de echtscheiding voor de Burgerlijke Wet ontbindt dus het Huwelijk niet.

ZEVEN EN VIJFTIGSTE LES.

Over het gebed.

***456. Wat is bidden?**

Bidden is zijn hart verheffen tot God, om Hem te loven, te danken, of genaden en gunsten van Hem te vragen.

***457. a. Is het gebed noodzakelijk?**

Ja; het gebed is noodzakelijk voor allen, die tot de jaren van verstand gekomen zijn.

b. Waarom is het gebed noodzakelijk?

Het gebed is noodzakelijk:

1. omdat God het gebed bevolen heeft;
2. omdat het gebed het gewone middel is om de genaden te verkrijgen, die noodig zijn om zalig te worden.

***458. Hoe komt het, dat velen bidden en niet verkrijgen?**

Velen bidden en verkrijgen niet:

1. omdat zij niet bidden gelijk het behoort;
2. omdat zij iets vragen, wat hun niet dienstig is ter zaligheid.

459. Hoe moeten wij bidden?

Wij moeten bidden met eerbied en aandacht, met vertrouwen en volharding.

***460. Mogen wij ook om tijdelijke zaken bidden?**

Wij mogen ook om tijdelijke zaken bidden, maar met onderwerping aan den H. Wil van God, die het best weet, wat ons nuttig of schadelijk is.

461. Wanneer behooren wij te bidden?

Wij behooren te bidden:

1. bij het opstaan en slapen gaan; vóór en na het eten;
2. als wij in de kerk zijn;
3. in bekoringen en gevaren.

ACHT EN VIJFTIGSTE LES.

Over het Gebed des Heeren.

462. Welk is het voornaamste gebed?

Het voornaamste gebed is het Gebed des Heeren of het „Oaze Vader.”

*463. *Waarom is het „Onze Vader” het voornaamste Gebed?*

Het „Onze Vader” is het voornaamste gebed, omdat het door Christus, onzen Heer, gemaakt is en alles bevat, wat wij van God moeten vragen.

*464. a. *Waarom spreken wij God aan met den naam van Vader?*

Wij spreken God aan met den naam van **Vader**, omdat wij zijne kinderen zijn en daarom met kinderlijk vertrouwen tot Hem moeten bidden.

b. *Waarom zijn wij kinderen van God?*

Wij zijn kinderen van God, omdat wij door God:
1. zijn geschapen;
2. van den eeuwigen dood zijn verlost;
3. bij het Doopsel op een bovennatuurlijke wijze tot zijne kinderen zijn aangenomen.

c. *Waarom herinneren ons de woorden: „die in de hemelen zijn”?*

De woorden „**die in de hemelen zijn**” herinneren ons, dat wij bij het gebed moeten denken aan den hemel, waar God zich in zijne heerlijkheid aan de Zaligen te aanschouwen geeft.

d. *Wat vragen wij door de woorden: „geheiligd worde uw Naam”?*

Door de woorden: „**geheiligd worde uw naam**” vragen wij, dat God door alle menschen moge geëerd en verheerlijkt worden.

e. *Wat vragen wij door de woorden: „laat toekomen uw Rijk”?*

Door de woorden: „**laat toekomen uw Rijk**” vragen wij, dat God zegeviere over al zijne vijanden, en dat Hij alle menschen moge deelachtig maken aan het drievoudig Rijk van God: het Rijk der H. Kerk, het Rijk der genade en het Rijk der Hemelen.

f. *Wat vragen wij door de woorden: „uw Wil geschiede op aarde zooals in den Hemel”?*

Door de woorden: „**uw Wil geschiede op aarde**

zooals in den hemel” vragen wij, dat op aarde alle menschen Gods H. Wil mogen volbrengen, gelijk de Engelen dit doen in den Hemel.

g. *Wat vragen wij door de woorden: „geef ons heden ons dagelijksch brood”?*

Door de woorden: „**geef ons heden ons dagelijksch brood**” vragen wij alles wat wij iederen dag naar ziel en lichaam noodig hebben, maar vooral de H. Communie.

h. *Wat vragen wij door de woorden: „vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren”?*

Door de woorden: „**vergeef ons onze schulden gelijk ook wij vergeven aan onze schuldenaren**” vragen wij, dat God ons onze zonden en straffen vergeve, zooals wij vergeven aan allen, die iets tegen ons misdagen hebben.

i. *Wat vragen wij door de woorden: „leid ons niet in bekoring”?*

Door de woorden: „**leid ons niet in bekoring**” vragen wij, dat God de bekoringen van ons afwere, of ons helpe de bekoringen te overwinnen.

j. *Wat vragen wij door de woorden: „verlos ons van den kwade”?*

Door de woorden „**verlos ons van den kwade**” vragen wij, dat God, ons bevrijde van alle ellenden en lijden van dit leven, maar vooral van den duivel, de zonde en de eeuwige straffen der hel.

k. *Wat geven wij te kennen door het woordje: „Amen”?*

Door het woordje „**Amen**” geven wij den wensch te kennen, dat alles moge vervuld worden, waarom wij gebeden hebben.

NEGEN EN VIJFTIGSTE LES.

Over het „Wees gegroet”.

465. a. *Waarom voegen wij gewoonlijk het „Wees gegroet” bij het „Onze Vader”?*

Wij voegen gewoonlijk het „Wees gegroet” bij het „Onze Vader” om door de H. Maagd onze gebeden aan God op te dragen.

b. *Wie heeft het „Wees gegroet” gemaakt?*

De Engel Gabriël, die door God tot Maria gezonden was, heeft het eerste deel van het „Wees gegroet” uitgesproken; Elisabeth, de nicht van Maria, het tweede deel; en de H. Kerk heeft er het derde deel bijgevoegd.

c. *Waarom groette de Engel Gabriël de H. Maagd met deze woorden: „Wees gegroet, vol van genade?”*

De Engel Gabriël groette de H. Maagd met de woorden; „Wees gegroet, vol van genade,” omdat Maria de volheid der genade van God den Heer had ontvangen, en op eene geheel bijzondere wijze met God verbonden was.

d. *Waarom was Maria vol van genade?*

Maria was vol van genade omdat zij meer genaden van God had ontvangen dan eenig ander schepsel ontvangen kan.

e. *Waarom zeide de Engel Gabriël tot Maria: „de Heer is met u?”*

De Engel Gabriël zeide tot Maria: „de Heer is met u,” omdat God de Heer op een geheel bijzondere wijze aan Maria zijn liefde en gunsten betoonde.

f. *Waarom is Maria „gezegend onder de vrouwen?”*

Maria is „gezegend onder de vrouwen,” omdat zij onder alle vrouwen is uitgekozen tot de maagdelijke en onbevleete Moeder van God.

g. *Waarom zeggen wij met Elisabeth tot Maria: „en gezegend is de Vrucht uws lichaams?”*

Wij zeggen met Elisabeth tot Maria: „en gezegend is de Vrucht uws lichaams,” om aan haar onze vreugde te kennen te geven en om God te bedanken, dat Jezus, de Zaligmaker, ons door haar is geschonken.

h. *Wat vragen wij in het derde deel van het „Wees gegroet?”*

In het derde deel van het „Wees gegroet” vragen wij de voorspraak en bescherming van de Moeder Gods in alle omstandigheden des levens, maar bijzonder in het uur van onzen dood.

AANHANGSEL.

GEBODEN FEESTDAGEN, VASTEN-
EN ONTHOUDINGSDAGEN
EN VASTENDISPENSATIËN
VOOR DE BISDOMMEN VAN NEDERLAND

A. Geboden feestdagen, te vieren als Zondag:

1. Hemelvaart des Heeren.
2. Tenhemelopneming van Maria (15 Augustus).
3. Allerheiligen (1 November).
4. Geboortedag des Heeren (25 December).

A. Vasten- en onthoudingswet en dispensatiën.

I. VASTENDAGEN zijn:

1. Alle dagen van de veertigdaagsche Vasten, uitgezonderd de Zondagen en Paasch-Zaterdag na 12 uur 's middags.
2. De Quatertemper-Woensdagen, - Vrijdagen en Zaterdagen door het jaar.
3. De Vigiliedagen van Pinksteren, Maria ten Hemelopneming, Allerheiligen en Kerstmis, behalve wanneer zij op een Zondag vallen.

Op al deze dagen zijn tot vasten verplicht, zij, die hun 21^e jaar voleind hebben en hun 60^e jaar nog niet zijn ingetreden, en niet om wettige reden ontslagen zijn. Zij mogen op die dagen slechts eenmaal daags een vollen maaltijd, 's avonds een zoogenaamde collatie en 's morgens een stukje brood gebruiken; het volle maal mogen zij echter ook 's avonds en de collatie tegen het middagnur nemen.

II. ONTHOUDINGSDAGEN zijn:

1. In de veertigdaagsche Vasten: *Aschwoensdag, alle Vrijdagen, Quatertemper-Woensdag en Zaterdag* in de eerste volle week en *Paasch-Zaterdag tot 12 uur 'smiddags*. — Op de overige Zaterdag, behalve de twee genoemde, ontslaan Wij krachtens bijzondere volmacht, voor dit jaar van de onthoudingswet.

2. De *Quatertemperdagen door het jaar*.

3. De *bovengenoemde Vigiliatedagen* behalve wanneer zij op een Zondag vallen.

4. *Alle Vrijdagen des jaars*.

Op al deze dagen zijn tot onthouding verplicht zij, die hun 7e jaar voleind hebben en niet om wettige reden ontslagen zijn. Zij mogen op die dagen geen *vleesch* noch *jus uit vleesch* gebruiken; maar eieren, melk, boter, kaas en spijzen met dierlijk vet bereid, zijn op alle dagen des jaars, zelfs op Goeden Vrijdag, aan allen geoorloofd.

III. Indien op *vastendagen* vleesch is toegestaan, mogen zij, die tot vasten gehouden zijn, slechts *éénmaal* daags en wel alleen bij hun *hoofdmaal* vleesch en jus uit vleesch gebruiken; zij, die van de verplichting tot vasten ontslagen zijn, mogen *meermalen* daags vleesch en jus uit vleesch gebruiken; allen mogen vleesch en jus uit vleesch, en visch nemen *bij denzelfden maaltijd*.

IV. Indien *buiten* de veertigdaagsche Vasten, een geboden feestdag op een vasten- of onthoudingsdag valt, houdt daardoor vanzelf dien dag het vasten- en onthoudingsgebod op; en indien een Vigiliatedag op een Zondag valt, behoeft hij niet op Zaterdag vervroegd te worden.

V. Krachtens bijzondere volmacht staan Wij voor dit jaar het gebruik van **VLEESCH** en **JUS UIT VLEESCH** toe *op alle dagen, behalve alleen op Goeden Vrijdag*, aan de volgende personen, ook als zij buiten Ons Bisdom verblijven:

1. Aan de Militairen, Maréchaussees of Gendarmen; Douaniers of Tolbeamten, *in zoverre deze allen in actieven dienst zijn*, alsmede aan het Politiepersoneel, als het denzelfden zwaren arbeid heeft te verrichten als de Gendarmen en aan hunne genoodigden.

2. Aan de gevangenen.

3. Aan het personeel der stoom- of electrische booten treinen en trams namelijk de stokers, machinisten, con-

ducteurs, seinwerkers, postbeambten en remmers in vasten dienst.

4. Aan de arbeiders, die doorgaans of bovenmate **ZWAAREN** of zeer **ONGEZONDEN ARBEID** verrichten, zooals bijvoorbeeld de arbeiders der kolenmijnen, (zoo wel onder als bovengrondsche, de stokers en arbeiders bij ring-, gas-, aardewerk-, porcelein- en glasovens; de glasblazers en glasslijpers, de zoogenaamde faïenciërs; de arbeiders die in de papierfabrieken onder een zeer hoogen warmtegraad werken; de arbeiders der suiker- en zinkwitfabrieken; de steenbakkers en de gravers en kruiers van natten turf. Deze dispensatie geldt eveneens voor de huisgezinnen, waarvan de vader of een ander inwonend lid bovengenoemden arbeid verricht en ook voor inwonende dienstboden.

5. Aan de samenwonende familieleden en inwonende dienstboden van de onder 1, 3 en 4 genoemden, alsmede van de huisgezinnen, waarvan de vader of eenig ander hoofd niet-Katholiek is. Met inwonende dienstboden worden gelijkgesteld alle dagbedienden, als zij den kost des huizes gebruiken waar zij in dienst zijn.

6. Aan allen, die op reis in een hôtél of restaurant hun maaltijd gebruiken, met dien verstande dat Onze onderhoorigen ook buiten ons Bisdom van deze dispensatie gebruik kunnen maken.

7. Aan de zeevarenden, voor zooverre als Onze onderhoorigen kunnen beschouwd worden, doch slechts wanneer zij zich bedienen van den scheepskost en dan alleen gedurende de zeereis.

VI. Degenen, die op de Zaterdag in de veertigdaagsche Vasten krachtens Onze dispensatie vleesch of jus uit vleesch gebruiken, zullen op elk dier Zaterdag zevenmaal het *Onze Vader* en het *Wees gegroet* met de *twalf Artikelen des Geloofs* bidden, of met Paschen minstens 15 cents offeren.

Nog vermanen Wij alle aan Onze zorgen toevertrouwde geloovigen, om door aalmoezen en andere goede werken aan te vullen, wat door het gebruik maken van de door de Kerkelijke Overheid ingevoerde verzachtingen en verleende dispensatiën aan hunne boetedoening ontbreekt.

De offers en aalmoezen zullen gestort worden in eene daartoe bestemde bus, door de Eerwaarde Heeren Pastoors aan te wijzen.

	Blz.
Dagelijksche gebeden en Oefeningen	3
Morgengebed	10
Avondgebed	12
1ste les. Inleiding	14
Iste deel. Wat wij moeten gelooven.	
2de les. Over het geloof in het algemeen	15
3de les. Over de Geloofsbelijdenis der Apostelen	16
4de les. Over God	17
5de les. Over de Allerheiligste Drieëenheid	19
6de les. Over de schepping	20
7de les. Over de engelen	22
8ste les. Over den mensch	23
9de les. Over den zondeval der eerste menschen en de erfzonde	25
10de les. Over Jezus Christus	27
11de les. Over de menschwording van God den Zoon	28
12de les. Over het leven van Christus	29
13de les. Over het lijden en den dood van Christus	32
14de les. Over de nederdaling ter helle en de verrijzenis van Christus	34
15de les. Over de hemelvaart van Christus	35
16de les. Over God den Heiligen Geest	35
17de les. Over de heilige Kerk en de gemeenschap der heiligen	37
§ 1. Stichting en inrichting der Kerk	37
§ 2. Bestemming der Kerk	39
§ 3. Kenteekenen der ware Kerk	40
§ 4. De gemeenschap der heiligen	41
21ste les. Over de vergiffenis der zonden en over de aflaten	43
22ste les. Over de uitersten van den mensch	45
23ste les. Vervolg	47
IIde deel. Welke Geboden wij moeten onderhouden.	
24ste les. Over de Tien Geboden Gods	49
25ste les. Over het eerste gebod	50
§ 1. Over de Godsvereering	50
§ 2. Over de vereering der Heiligen	52
27ste les. Over het tweede gebod	54
28ste les. Over het derde gebod	56
29ste les. Over het vierde gebod	57
30ste les. Over het vijfde gebod	58
31ste les. Over het zesde en het negende gebod	60
32ste les. Over het zevende, het tiende en het achtste gebod	61

	Blz.
33ste les. Over de geboden der H. Kerk	63
34ste les. Over de overtreding der geboden	65
§ 1. Over de zonden in het algemeen	65
§ 2. Over verschillende soorten van zonden	67
36ste les. Over het onderhouden der geboden en over de christelijke volmaaktheid	68
§ 1. Over de deugden in het algemeen	68
§ 2. Over de goddelijke deugden	70
A. Het Geloof	70
B. De Hoop	72
C. De Liefde	72
40ste les. Over de goede werken	74
41ste les. § 3. Over de christelijke volmaaktheid	75

IIIde deel. Welke Genademiddelen wij moeten gebruiken.

42ste les. Over de goddelijke genade	77
43ste les. Over de H. Sacramenten in het algemeen	79
44ste les. Over het Doopsel	81
45ste les. Over het Vormsel	84
46ste les. Over het H. Sacrament des Altaars	86
§ 1. De instelling	86
§ 2. De tegenwoordigheid van Christus in het H. Sacrament	87
48ste les. § 3. De H. Communie	89
49ste les. § 4. Het H. Misoffer	90
50ste les. Over de Biecht	93
§ 1. De Biecht in het algemeen	93
§ 2. Het Berouw	95
§ 3. De belijdenis en de voldoening	97
§ 4. De manier van biechten	100
54ste les. Over het H. Oliesel	101
55ste les. Over het Priesterschap	103
56ste les. Over het Huwelijk	104
57ste les. Over het gebed	106
58ste les. Over het gebed des Heeren	107
59ste les. Over het Wees gegroet	109
Aanhangsel. Feestdagen, Vastendagen en Onthoudingsdagen	
	111